KAKTUSZKÖR - KÉP

KAKTUSZÉLET - KAKTUSZÉTEL

ÉRDI KERN PÉTER KAKTUSZKÖR

2014. III. évf. 3. sz.

TARTALOM

Tisztelt Olvasó! ... 3

Kaktuszélet-kaktuszétel (Kiss Csaba) ... 4

Kaktuszgyümölcsök I. (Kiss Csaba) ... 6

Kaktuszgyümölcsök II. (Kiss Csaba) ... 12

Kaktuszitalok (Kiss Csaba) ... 16

Gravitációs öntözőberendezés (Kiss Csaba) ... 19

Kaktusztalaj készítése (Kiss Csaba) ... 22

Az én földkeverékem (Jokhel Csaba) ... 24

Kaktuszmagvetés I. (Varga Zoltán) ... 26

Kaktuszmagvetés II. (Jokhel Csaba) ... 28

Kaktusz-szépirodalom

A három cseresznyefa (Jokhel Csaba) ... 31

Kaktusz és pálma (Delhusa Gjon) ... 36

Könnyezőpálma (Kiss Csaba) ... 37

Kaktuszok és állatok III. (Kiss Csaba) ... 38

Kaktuszrigmusok III. (Kiss Csaba) ... 44

Olvasói vélemények ... 51

Könnyen emészthető humor ... 54

Pajzán kaktuszélet, pikáns kaktuszétel (Kiss Csaba) ... 61

Borítótörténet ... 62

Köszönetnyílvánítás ... 62

Keresztrejtvény – SEJTFAL (Kiss Csaba - Kiss Ármin) .. 63

IMPRESSZUM

KAKTUSZKÖR-KÉP

Megjelent: 500 példány
Oldalszám: 64
Fényképek: 68 db színes + 1 ábra
Mérete: 160×235×3 mm
Tömege: 135 g
ISSN 2064-4221
Megjelenés: 2014. december
Terjesztés: térítésmentes
Felelős kiadó: Kiss Csaba
✉ obregonia@freemail.hu
Főszerkesztő: Kiss Csaba
✉ obregonia@freemail.hu
Szerkesztő bizottság tagjai:
Jokhel Csaba
✉ jokhelcsaba@t-online.hu
Kiss Ármin
✉ karmin@freemail.hu
Szakmai lektorok:
Dr. Solti Ádám, Kaktusz-Világ főszerkesztő
✉ sadambio@elte.hu
Varga Zoltán, tájépítészmérnök
✉ shadowman@freemail.hu
Terjesztő: Libnárné Herczeg Ilona
✉ szupperkabuto@gmail.com
Borítóterv, grafika: Kiss Ármin
Fotókat készítette: Kiss Ármin
Nyomdai előkészítés: Kiss Ármin
✉ karmin@freemail.hu
Nyomdai munkák: GMA Kft.

Honlap:http://www.erdikaktusz.eoldal.hu
Letöltés: facebook.com/KaktuszkorKep

© A megjelent anyagok átvételével és másolásával kapcsolatban minden jog fenntartva!

Szerkesztőség

Jokhel Csaba

Kiss Ármin

Kiss Csaba

Tisztelt Olvasó!

A KAKTUSZKÖR-KÉP létrehozásakor csak egyetlen kiadványt terveztünk, és immár a 3. szám látta meg a napvilágot. Olvasóinktól biztatást kaptunk a további munkára, újabb kiadványok összeállítására, megjelentetésére. A folyamatos adatgyűjtés és kutatómunka, valamint a saját tapasztalatok alapján rendelkezésre álló, több helyszínen készített fotókkal kiegészített anyag, lehetővé teszi további magazinok elkészítését. Jelenleg az 5. szám anyaga is biztosított. Továbbra is tematikus a kiadvány tartalma, azaz a kaktuszokkal kapcsolatos egy-egy fő területet helyezünk fókuszba és azt szeretnénk a lehető legátfogóbban bemutatni.

Kizárólag kaktuszokkal foglalkozunk, még ha perifférikusan egyéb témákat is érintünk, hiszen az élővilág kapcsolatrendszere elválaszthatatlan.

A KAKTUSZKÖR-KÉP 3. száma a **Kaktuszélet–kaktuszétel** alcímet viseli. Ezzel jelezzük, hogy a kaktuszok számára fontos tápanyagról, vízről, tehát a kaktuszéletről, és az emberek számára fogyasztható terméseiről, a legismertebb kaktuszgyümölcsökről szól, vagyis kaktuszételről.

A bevezető cikk az Olvasót a kaktuszok természetes elterjedési területére kalauzolja. Vázlatosan ismerteti az amerikai kontinensen minden irányban életteret nyerő, pozsgás életformát kialakító növények fennmaradásának lehetőségeit, szaporodását, melynek alapfeltétele a termés. A termés a szaporodáson túl, a környezetében élő állatok és emberek táplálékául is szolgál. A termés amennyiben emberi fogyasztásra is alkalmas, az étkezési kultúra részeként, mint gyümölcs kerül az asztalunkra.

A kaktuszgyümölcsök igen változatos formában fogyaszthatók, sőt, számtalan italféleség is készül belőlük. A gyümölcstermő kaktuszokat a termőhelyükön és a világ erre alkalmas mediterrán vidékein termesztik is. A termesztéshez megfelelő feltételeket – klímát, talajt, öntözési lehetőséget, szaporodást, stb. – kell biztosítani. Ez nem mindig egyszerű és olcsó, azonban az Olvasó találkozhat kedvező megoldásokkal e magazin hasábjain.

A termesztési kultúra ismertetésén túl változatos és szórakoztató témákkal is szolgálunk tisztelt Olvasóinknak.

A KAKTUSZKÖR-KÉP 2. számával kapcsolatos olvasói vélemények közlésén kívül a KAKTUSZSZÉPIRODALOM-ban található novella, dalszöveg, növényismertető, versek, rigmusok, könnyen emészthető humor és még keresztrejtvény is! Mindezt Kiss Ármin különleges receptje által egy igazán szép, művészi terítéken tálaljuk Olvasóink részére. Fogyasszák egészségükre!

Kiss Csaba
főszerkesztő

Mammillaria termése

Kaktuszélet – kaktuszétel

A jelenlegi KAKTUSZKÖR-KÉP alcímében is szójátékos tömörséggel jeleztük a szám tematikáját. Az élet és anagrammája: étel – a valóságban elválaszthatatlan. Étel, mint tápanyag – és természetesen a beleértett ital (víz) – nélkül nincs élet!

A kaktusznak és természetesen minden más növénynek, vízben oldott tápanyagra, széndioxidra, melegre és napfényre van szüksége, és ha mindez a rendelkezésére áll, biztosított a fejlődése és a szaporodása.

A kaktuszok szaporodása a sarjak képződésén túl, elsősorban a csíraképes bogyótermésük által történik. A virágzóképes kaktuszok egy kisebb hányada önbeporzó, de túlnyomó része önsteril, vagyis a megtermékenyítés az azonos faj egy másik egyede által történik. A különböző fajok (interspecifikus) vagy a különböző nemzetségek (intergenetikus) közötti hibridek esetétől most tekintsünk el. Az érett termés magjai az anyanövény közelében vagy jóval távolabb érnek talajt a szél, a víz, az állatok vagy az emberek közreműködésével. A kaktuszok vertikális és horizontális elterjedésében ezek a tényezők játszották a fő szerepet. Ha csak az anyanövény közelében tudtak volna fejlődésnek indulni, a terjeszkedésük és az evolúciós folyamatok ma nem tartanának itt. A teljesen új és más adottságú környezetben az evolúciós folyamat léptékében értve gyorsan igazodniuk kellett a helyi viszonyokhoz.

A talaj összetétele, a hőmérséklettartomány, a változó hőmérsékletingadozás, a csapadék- és hőmennyiség, valamint számos más apró körülmény, mint pl. a mikroklíma, növénytársulások, kártevők mind kihívást jelentettek a magvak és a magoncok életben maradására. Valószínű, hogy az új helyek meghódítása aprólékosan, sok-sok veszteséggel járva ment végbe hosszú évezredek során. Az új környezethez igazodó, legéletképesebb növények végül az észak- és dél-amerikai kontinens számukra megmaradó és megfelelő területeit meghódították. Ugyan a nagyon hideg északon jelenleg jelentős területek maradtak kaktuszok nélkül Kanadában és Alaszkán, de valószínű, hogy az evolúciós folyamat és a még északabbra való terjeszkedésük napjainkban sem ért véget. Mindebből kitűnik, hogy a legkülönbözőbb éghajlati viszonyok között élnek kaktuszok. Vertikálisan nézve az egyenlítő környékén, a trópusi és a szubtrópusi övekben, valamint a mérsékelt öv északi félteke déli felén és a déli félteke északi felén. Ezentúl a sarkok felé már nem tenyésznek kaktuszok. A horizontális terjeszkedésüknek csak a két óceán szab határt, de a kontinens melletti közeli szigeteken még szintén megtalálhatók. A növények számára áthatolhatatlan óceánok miatt kaktuszvegetáció csak az amerikai kontinensen alakult ki. (Az afrikai kontinensen található egyetlen kaktuszfaj, a *Rhipsalis baccifera* őshonossága nem bizonyított.) Szólni kell még a magassági terjeszkedésről is, amely a hegyekben lehetséges, és legfeljebb 4000 m magasságig tart.

Annak ellenére, hogy minden növényzeti övben élnek kaktuszok, általában sivatagi, félsivatagi kaktuszvegetációról beszélünk. A sivatagok és félsivatagok jellemzője, hogy a csapadékban nagyon szegények, az évi csapadékmennyiség 200 mm alatt van, s ez is kb. 3 hét alatt esik le. A levegő relatív páratartalma alacsony, az éves középhőmérséklet magas. A talaj dús vegetáció hiányában humuszban szegény, ásványi anyagokban viszont gazdag.

Az itt élő növények életformája a vízraktározó és párolgás elleni védekező életmód: a szukkulencia. Ezt az életmódot követik a kaktuszok is. Szárukban, nagyon ritka esetben levelekben és/vagy gyökerükben nagy mennyiségű vizet képesek raktározni, melyet csapadékszegény időszakban használnak, ezért nevezzük magyarul – többek között – a kaktuszokat is pozsgás növényeknek.

A kaktuszvegetáció és ezen belül minden kaktuszfaj fennmaradásának elengedhetetlen feltétele az állandó igazodás az életkörülményeikhez, ami nem más, mint az állandó szaporodási képesség, azaz egy folyamatosan zajló evolúció. A szaporodás lehetséges sarjak nevelése útján (vegetatív), és ami inkább jellemző a kaktuszokra, ivarosan, magokkal történő (generatív) módon. A változatos, ezáltal a túlélést biztosító utódok létrejöttének a legmegfelelőbb módja a magok sokaságával történő szaporodás. A kaktuszok generatív szaporodása a virágzást és a megtermékenyítést követő ältermésekben érlelődő magvak által lehetséges. Ezek jellemzően húsos bogyótermések, vagy kevésbé jellemzően felrepedő száraz toktermések. Némely kaktusz húsos termése, mint pl. a *Cereus, Echinocereus, Ferocactus, Gymnocalycium, Harisia, Hylocereus, Opuntia, Selenicereus* nemzetségek egyes fajai gyümölcsként fogyasztható.

A gyümölcs nem botanikai fogalom, csak az emberi fogyasztásra alkalmas lédús terméseket nevezzük gyümölcsnek.

Írta: Kiss Csaba

Felhasznált irodalom:

Dr. Agócsy Pál, Bíró Krisztina (1980): *Kaktuszok, pozsgások*. Móra Ferenc Kiadó, Bp.
Bodor János (2008): *Szobakaktuszok*. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
Debreczy Zsolt (1976): *Tűlálló kaktuszok, agávék és pálmaliliomok*. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
Elhart Zsolt: *Echinocereus knippelianus subsp. kruegeri*. MPKE-MKOE: Pozsgások
Haage, Walther (1981): *Kakteen von A bis Z*. 1. kiadás, Neumann Verlag, Leipzig Radebeul.
Hewitt, Terry (2000): *Kaktuszok és pozsgások*. Panemex Kft. És Grafo Kft. Budapest.
Hunt, David R.-Taylor, N.-Charles, G. (2006): *The New Cactus Lexicon: descriptions and illustrations of the cactus family*. dhbooks, Milborne port.
Mészáros Zoltán (1969): *Virágzó kaktuszok*. Mezőgazda Kiadó, Bp.
Edgar & Brian Lamb (1979): *Kakteen und andere Sukkulenten in Heim und Wildnis*. J. Neumann–Neudamm KG, Melsungen
Elisabeth Manke (2005): *Kaktuszok és más pozsgások*. M-érték Kiadó, Budapest
Dr. Nemes Lajos – Szabó Dezső (1981): *Kaktuszok*. Mezőgazda Kiadó, Budapest.
Preston-Mafam, Rod & Ken (1994): *Kaktuszok képes lexikona*. Panemex Kft. és Grafo Kft.
Pappné Dr. Tarányi Zita (2001): *Kaktuszok és pozsgások ápolása*. Kheirón '97 Kft.
Schneck, Marcus (1997): *Kaktuszok*. Új Ex Libris Könyvkiadó.
Subik, Rudolf – Kunte, Libor (2004): *Kaktuszok enciklopédiája*. Ventus Libro Kiadó / Budapest
Veres, Gabriel (2003): *Mrazu vzdorné kaktusy severnej ameriky*. Kiadó: Jiri Stembera / Vermeulen, Nico (2002): *Szobanövények enciklopédiája*. Gabo Könyvkiadó.

Ferocactus pilosus (**Mexikó,** Tamaulipas állam, Miquihuanától keletre, 1500 m tszf.) Fotó: VARGA Zoltán

Kaktuszgyümölcsök I.

A gyümölcs nem botanikai fogalom, csak az emberi fogyasztásra alkalmas lédús terméseket nevezzük gyümölcsnek.

A kaktuszok sokmagvú, húsos, bogyó formájú áltermése a magházból alakul ki. A termések igen változatosak. Sok faj termését is, akár magát a kaktuszt, védő tövispárna borítja, de pl. a csupaszkelyhű (*Gymnocalycium*) nemzetség fajai nem tartoznak ide. A gömbölyded, tojásdad vagy bunkó alakú termések közül egyesek a kaktuszban rejtve fejlődnek (*Obregonia denegrii*, *Melocactus*-fajok) vagy alig látszanak ki, mások épp feltűnőek, fehérek, élénk narancssárgák vagy pirosak és tyúktojásál nagyobbra is megnőhetnek. Éretten többségük felhasad (alapja vagy oldala felnyílik), de némelyek zártan esnek le. Egyes fajok termése beszárad, a héj szétmállik, és a magok szabaddá válva fejlődésnek indulhatnak.

Egy termésben változó számú magot találhatunk, pár szemtől több száz is kifejlődik. Általában feketék, barnák, szürkések vagy sárgák, csak egyes *Mammillaria*-fajok magja piros. Méretük a porszemnyi magoktól (*Parodia*-nemzetség) a 6–8 mm nagyságú magokig változó (*Opuntia*-nemzetség). Számos növény, így sok kaktuszfaj húsos, lédús termése szívesen fogyasztott csemege, élvezetes ízű gyümölcs. Ez nemcsak állati, hanem emberi vonatkozásban is igaz. A növények evolúciós fejlődésében a táplálékul szolgáló terméseknek meghatározó szerep jutott. A magokat körülvevő húsos, kocsonyás állagú, ízletes, tápláló anyag alkalmas az állati fogyasztásra, és ennek következményeként a növények elterjedését, fennmaradását, ezáltal az újabb területeken a folyamatos megújulást, az evolúciós folyamatot is elősegíti. Az emberi tápláléknak szintén igen fontos részét képezik a gyümölcsök. A kaktuszok természetes élőhelyén a kaktuszgyümölcsök is az étkezési kultúra részévé váltak.

A kaktuszgyümölcsök több csoportra oszthatók, közülük a négy legismertebb: a tuna, a pitaja, a visnaga és a szamócakaktusz-gyümölcs.

I. TUNA

Opuntia ficus-indica

A **kaktuszfüge** vagy egyéb neveken **indiánfüge**, **lófüge**, **tuna**, a fügekaktusz (*Opuntia*) termése. A termések a szártagok (kladódiumok) szélén ülnek, a megporzást követően ősszel érnek be, fajonként és kaktuszonként a terméshozam kb. 100–200 db között változik. Hordó, gömbölyded, tojásdad vagy ritkábban körte alakú, a mérete 5–10 cm hosszú és 5–6 cm átmérőjű. A zöldes alapszín mellett fajonként (fajtánként) különböző: sárga, narancssárga, gesztenyebarna, rózsaszín, piros, lila, lilásbordó, illetve borvörös bogyó alakú álterméssé duzzad, amely homorú termésköldökben végződik. A kb. 4–5 cm vastag, üvegesen áttetsző, zöldes, sárgás vagy vöröses, bő levű, lágy vagy kocsonyaszerű, kellemesen savanykás ízű, nem illatos terméshúsban számos mag helyezkedik el.

A magok lapított tojás alakúak, kb. 5×3,5 mm méretűek, nedvesen barnásak, szárazon csontszínűek. Vékony héja sima, és miként a szártagokon, a felületükön is glochida-csoportokkal és gyakran horgas tövisekkel borított párnácskák, ún. areolák képződnek. Kutatások szerint az indiánok legalább 9000 éve fogyasztják a fügekaktuszok érett termését. A fügekaktusz Mexikóban őshonos, de behurcolás által a világ sok részén, elsősorban a mediterrán vidékeken terjedt el. Kevés tövisű vagy csupasz változatát már valószínűleg az aztékok előtti időben is termesztették. Az 1500-as évek végén már több európai kolostorkertben is termesztették, El Greco festményein is megjelennek, és fogyasztása mellett a kaktuszfüge vörös levét ruhafestésre is használták. Az őslakosoktól megismert termesztési tapasztalatok után ferences szerzetesek vitték Kaliforniába. A tövises változatok a spanyol tengerészek által már korábban Európába kerültek, majd Dél-Afrikában, Indiában és Ausztráliában is elkezdték a termesztését.

A fügekaktuszt röviddel az érés előtt vagy érett állapotban takarítják be. Nyomásra érzékeny, csak kis ideig tárolható, szükség esetén az utóérés szobahőmérsékleten történik. Az éretlen gyümölcs héja sötétzöld, a túlérett gyümölcs túlságosan puha. A kaktuszfüge világszerte ismert, spanyol nyelvterületen **tuna** néven kerül piacra. Üdítő hatású gyümölcs, fontos része a közép-amerikai és a mediterrán étkezési kultúrának.

A tunának Petrus Andreas Matthiolus, eredeti nevén Pietro Andrea Gregorio Mattioli (1500. márc. 23. Siena – 1577. jan./febr. Trento), olasz botanikus adott tudományos nevet. 1544-ben olaszul, majd 1554-ben, többek között latinul is megjelent „**Di Pedacio Dioscoride Anazarbeo libri cinquie**" c. füvészkönyvében ő említi először *Opuntia* néven.

Őshazájában, Mexikóban a kukorica és *Agave tequilana* mellett alapvető táplálék, rendkívül sokoldalú felhasználhatósággal. A tárolás, szállítás és a felhasználás vagy feldolgozás előtt a gyümölcsről gondosan letakarítják a kellemetlen, szúrós horgas sertéket és a töviseket. A fügekaktusz tövises terméshéját a két végén lemetszik, majd késsel hosszában felvágják és leválasztják az édes, illetve édeskésen savanyú terméshúsról (pulpa), vagy a magokkal együtt egyszerűen kikanalazzák.

A termés oxalát-kristályokat tartalmaz, amelyek a nyelven enyhe, égető érzést okozhat.

Az érett gyümölcsöt frissen, nyersen, aszalva, párolva, sütve, főzve, kandírozva fogyasztják, de ital (sörbet, sör, szörp, gyümölcslé, dobozos ital, tea), sőt, saláta, fagylalt, lekvár, dzsem, zselé, befőtt is készül belőle. Leginkább a görögdinnye és a papaya ízvilágára emlékeztet, állaga kocsonyás, omlós. Kemény, nagy, csontszínű magjai nem emészthetők, de a gyümölcshússal együtt fogyasztható. Gasztronómiai értékét kissé csökkenti a sok kemény és viszonylag nagy magja. Egyes *Opuntia*-fajok pozsgás hajtásait felhasználják étkezési célokra is. A tövisek eltávolítása után főzve, zöldségként, köretként fogyasztják. A bordó színű *Opuntia*-termésből bor- és ételszínezéket állítanak elő. *Opuntia*-fajokat gyakran ültetnek élő sövénykerítésként. Az *O. tomentosa*, és az *Nopalea cochenillifera* a skarlátvörös színanyagot termelő bíbortetű, vagy Cochenille-tetű (*Dactylopius coccus*, korábban *Coccus cacti*) gazdanövényei, mely parazitaként élősködik rajtuk. Ebből gyártották a kárminfestéket, amit kelmék, gyógyszerek, kozmetikai kenőcsök festésére használtak, és az orvostudományban szövettani festékként alkalmaztak.

Tunatermelő régiók Mexikó, Chile, Brazília és a betelepítés révén Észak-Afrika, Kanáriszigetek és az Olaszországhoz tartozó Szicília. Legnagyobb mennyiségben őshazájában, Mexikóban termesztik, kb. 3 millió tonnát évente.

Az *Opuntia* nemzetség egyéb fajainak terméseit a közönséges fügekaktuszéval azonos módon használják fel. Pl.: *O. compressa*, *O. engelmannii*, *O. lindheimeri*, *O. robusta, O. rufida, O. stricta*. A lila színűekből turmixot is készítenek tej, méz és mentalevél hozzáadásával (*Opuntia phaeacantha*).

II. PITAJA

A **pitaja** (spanyolul pitahaya), illetve ritkábban használt néven **kaktuszgyümölcs** vagy **sárkánygyümölcs** leginkább a *Harisia*, a *Hylocereus* és a *Selenicereus* nemzetség fajainak ehető termése. Más kaktusznemzetségek egyes fajainak, mint pl. az óriáskaktusz, a *Carnegiea gigantea*, valamint a *Pachycereus*, a *Stenocereus*, a *Cereus* vagy számos *Cylindropuntia* faj, az őslakosok által cholla-nak nevezett húsos, ledús termése is fogyasztható. A *Cereus repandus* pl. Izraelben nagyon fontos, termesztett növény.

*[**Megjegyzés**: Bár van néhány* Cereus-*termés, amit szintén pitajának hívnak, de más neveken ismerik általában, angol nyelvterületen pedig a cactus apple (kaktuszalma) terjedt el.]*
Gyümölcséért leginkább a fehér húsú, úgynevezett vörös pitaját, a hullámos kúszókaktuszt – *Hylocereus undatus* – termesztik szerte a világon. Ennek ovális alakú termése akár 10–12 cm átmérőjű és 12–15 cm hosszú is lehet. A pitaját termő kaktuszokat **pitajakaktusznak** is nevezik. A pitaja általában nagyobb és egyes ismertetők szerint finomabb is, mint a kaktuszfüge. Húsa, a pulpa fehér, vörös vagy lila, kissé ropogós, magja kisebb a kaktuszfüge magjánál, így kevésbé zavaró a gyümölcs fogyasztásakor. Héja nem alkalmas fogyasztásra, illata nincs, íze kellemesen édes, frissítő hatású. A termés ősszel érik. Fogyasztás előtt a töviseket késsel vagy dörzsöléssel (pl. *Hylocereus setaceus*), a vékony héjú gyümölcsök töviseit kefével távolítják el (*Selenicereus spinulosus*). A pikkelyes pitajákat kézzel is meghámozhatjuk (pl. *Hylocereus triangularis*). Héja keményebb és vastagabb, mint a kaktuszfügéké (*Opuntia ficus-indica*). Az éretlen gyümölcs héja zöld, beérve fajtól függően sárga, nagy dudorokkal vagy erősen pirosas-zöldes, elálló, fellevélszerű pikkelyekkel, melyek kinyílt fenyőtobozra emlékeztetnek. A sárga héjú gyümölcs húsa fehér, vagy rózsaszínű fekete magokkal (*Hylocereus megalanthus*), a piros-zöld héjú gyümölcs (*Hylocereus guatemalensis*, *H. ocamponis, H. triangularis, H. undatus*) húsa piros vagy fehér, szintén fekete magokkal, puha, lédús és frissítő, állaga hasonlít a kiviéhez, zamatosabb, mint a kaktuszfüge. Az érett gyümölcs mindig kemény-rugalmas, a világos faj héja narancssárgára színeződik, a piros húsú héja pedig piros vagy méregzöld.

A túlérett gyümölcs túlságosan puha. Az érett gyümölcs körülbelül 12 napig áll el szobahőmérsékleten. Az utóéréshez célszerű hűvös helyen, puha alapra fektetve tárolni.
Felhasználása megegyezik a kaktuszfügéével. Nyers gyümölcsként vagy a fentebb említett módokon feldolgozva fogyasztható.
Az Amerikán kívüli termesztésben erőteljes nemesítési programokat valósítanak meg öntermő-önporzó vonalak kialakítására, mert megporzó rovarai csak Amerikában élnek. A termesztett fajták általában *Hylocereus undatus* és *H. ocamponis* multihibridek. Délkelet-Ázsiában nagyon elterjedtek, az egyik legolcsóbb gyümölcsnek számítanak.

II./1. ***Hylocereus triangularis***
Pitaja, pitahaya, sárkánygyümölcs
Dél-Amerika trópusi és szubtrópusi területeiről származik, de megélnek a mélyen fekvő parti síkságokon és a fennsíkokon is. Háromélű, akár 5 m hosszú ágain alakulnak ki a nagyméretű, 14–25×21 cm-es, fehéres-sárgás, nagyon vonzó virágok, majd a meglehetősen bizarr kinézetű gyümölcsök. A piros pitaja méregzöld pikkelyei egy mesebeli sárkány bőrére emlékeztetnek, innen ered a népi neve. A termése ehető gyümölcs, jellegzetes vagy érezhető illata nincs. A héjától könnyen leválasztható gyümölcshús csak együtt fogyasztható a sok apró fekete maggal. Kellemesen savanykás, frissítő hatású, egy kicsit az egres ízére emlékeztet. Mérete kb. 5–6 cm átmérőjű és kb. 8–10 cm hosszú, alakja ovális.

II./2. ***Hylocereus guatemalensis***
Hasonlóan a *Hylocereus triangularis* kaktuszhoz, ez is csüngő, tehát inkább ámpolnaszerűen ajánlott tartani. Főleg a nagyobb, 10–12 cm-es gyümölcse különbözteti meg a *H. triangularis*-tól, mert ennek is puha, pikkelyekkel borított lilás rózsaszín héja van, ugyanakkor a *H. triangularis* fehér, áttetsző gyümölcshúsától eltérően, ennek a fajnak liláspiros terméshúsa van. Íze a kivihez hasonló, de édesebb, mintha mézzel és olíva olajjal lenne ízesítve. Pompás, éjszaka nyíló hatalmas virágai speciális, zöld, hengeres hajtásokon nőnek, ebből fakadóan "éjszaka szépe" névvel tisztelik meg ma is az őshonos lakók. A keskenyszálas, sárgásfehér, szétterülő virágleplek 2 körben helyezkednek el, melynek közepéből krémszínű porzók csoportja emelkedik ki. Frissen desszertként, gyümölcssalátákban, fagylalttal, vagy sörbetben fogyasztják.

II./3. ***Hylocereus undatus***
A hajtásvégeken jelennek meg igazán feltűnő, körülbelül 25–27 centiméteres virágai, melyek zöldesfehér színűek és igen illatosak. Termése akár 15 centiméteresre is megnőhet, pikkelylevelei pirosak,

rózsaszínűek, vagy sárgák lehetnek. A termés akakja ovális, húsa lédús, színe fehér. Rengeteg, nagyon apró, fekete magot tartalmaz, íze édeskésen savanyú. Fogyasztható friss gyümölcsként vagy üdítőitalként.

II./4. ***Hylocereus megalanthus***
A trópusi Dél-Amerikában 90–1800 m tszf. magasságban, széles körben elterjedt. Bolívia, Ecuador, Kolumbia és Peru erdeiben fán lakó, de nem élősködő kaktusz, ugyanakkor gyümölcse miatt nagyon fontos, termesztett kultúrnövény is. Kb. 4 m magasra növő, sűrűn elágazó, bokros növény. Hárombordás hajtásai hullámos szélűek, 1–2 m hosszúak, 3–6 cm vastagok, 3–5 cm-enként található areoláin tövisek és serték is fejlődnek. 1–3 tövise széles alapú, sárgásbarna. Fehér virágai 30–38 cm hosszúak, elvirágzás után törékenynyé válnak. A terméshéj (pericarpium) és a virágtölcsér zöldes színű, pikkelyei tövében fehér szőrök és areolánként 14–15 tövis fejlődik. Ehető termése az ún. sárga pitaja. A 110 mm hosszú, sárga, csak kevés tövist hordozó termés húsa fehér vagy bíbor színű.

II./5. ***Selenicereus grandiflorus***
Ehető bogyótermése 8 cm átmérőjű és hasonló hosszú. A piros vagy vörös alapszínű, sárgás beütésű bogyótermése szilva, körte vagy tojásdad alakú, barnás gyapjú és sárgás tövisek borítják.

II./6. ***Selenicereus chrysocardium***
Thomas Noller kutatásai alapján fogyasztják pl. a *Selenicereus chrysocardium* termését is, ami a maják szerint nagyon édes, és pitahaya dulce (édes pitaja) néven ismerik. A termés gömb alakú, 7 cm átmérőjű, a terméshéj sűrűn tövises és sörtés. A tövisek színe sárgától szürkésbarnáig változó, hosszuk 2 cm. A terméshús, a pulpa szürke és lédús.

III. BISNAGA

Az *Echinocactus* és a *Ferocactus* nemzetség ehető terméseit a bisnaga (visnaga) néven említi az őslakosság. Az *Echinocactus* termések viszonylag kicsik, 3 cm körüliek, ha húsosak és levesesek is, végül beszáradnak. Bizonyos *Ferocactus* termések lédúsak, édesek, egy részük éretten sem nyílik fel, más részük pedig szabálytalanul felnyíló. Ide tartoznak az ún. **BISNAGA** szekció további két csoportjába sorolt fajok:

***Glaucescens* csoport:**
F. alamosanus, F. echidne, F. flavovirens, F. glaucescens, F. schwarzii

***Latispinus* csoport:**
F. haematacanthus, F. hamatacanthus, F. histrix, F. latispinus (**fotó:** 11. oldalon)*, F. macrosdiscus*

A termések viszonylag hamar, akár 2–3 hónap alatt is beérnek. Az édes terméshúsának köszönhetően a helybeli lakosság előszeretettel fogyasztja nyers vagy feldolgozott gyümölcsként.

A *F. pilosus* (5. és 49. o.) lédús termése meglehetősen savanyú, a helybéliek citrom helyett alkalmazzák ételek ízesítésére. Piacaikon „visnaga de limón” néven kínálják. A virágrügyek egyik sajátos felhasználása, hogy a jól fejlett bimbókból zöldségkonzervet, befőttet készítenek további gasztronómiai céllal.

IV. SZAMÓCAKAKTUSZ-GYÜMÖLCS
(Fotót lásd. 12. oldalon!)

Az *Echinocereus* nemzetség, némelyik faja (pl. *E. triglochidiatus*) nagyon lédús, húsos, áttetsző, ehető, jóízű termést érlel, gyakran szamóca illatúak. Angol nyelvterületen az egyes *Echinocereus* fajokat strawberry cactus – szamócakaktusz – néven emlegetik.

IV./1. ***Echinocereus dasyacanthus***
Texasban él az aranyló „szivárványos sündisznó” (rainbow hedgehog), az egyetlen sárgán virágzó, fésűs tövisezettségű *Echinocereus*-faj, az *E. dasyacanthus*. 8–10 cm átmérőjű, 8–12 cm hosszú, változó színű, de leggyakrabban sárga, zöld torkú virágai déltájban nyílnak, majd alkonyatra bezárulnak. Szamóca nagyságú, színe sötétzöldtől barnásig változó, gömbölyded termései szamócára emlékeztető, kellemes ízű, lédús, apró magvú gyümölcsök, melyek éretten felrepednek.

IV./2. ***Echinocereus engelmannii***
Csupa tövis, igazi sünkaktusz, de vannak területek, ahol kevésbé tövises. Jókora telepeiket tavasszal bíborvörös-tűzpiros virágözön borítja. A virágok 9×9 cm nagyságúak. A termése is piros, 2,5×3 cm nagyságú, tojásdad alakú, apró, barnás magvú, leveses, ehető, jó ízű, kellemes illatú.

IV./3. ***Echinocereus triglochidiatus***
Rendkívül hidegtűrő, nálunk május végén virágzik, 7 cm átmérőjű, 7–10 cm hosszú virágai skarlátvörösek,

4–5 napig folyamatosan nyílnak. Gömbölyded vagy tojásdad alakú, viszonylag kicsi, 2,5×2 cm nagyságú, piros vagy bíborvörös termései is díszítő hatásúak, lédús, jó ízű, amikor megérett, felhasad.

A többi lédús termésű *Echinocereus* faj termését is érdemes megkóstolni, azonban van, amelyik kellemes illatú, de kevésbé ízletes, mint pl. *Echinocereus subinermis*, mert kesernyés utóízű.

IV./4. ***Echinocereus viereckii subsp. morricallii***

Lásd a Kaktuszgyümölcsök II. c. cikkben (12. oldal)!

Felhasznált irodalom:

Britannica Hungarica *Világenciklopédia*. 15. Kiadás, Magyar Világkiadó, Budapest

Debreczy Zsolt (1976): *Téllálló kaktuszok, agávék és pálmaliliomok.* Mezőgazda Kiadó, Budapest.

Hunt, David R. – Taylor, N. – Charles, G. (2006): *The New Cactus Lexicon: descriptions and illustrations of the cactus family*. *dh*books, Milborne port.

Subík, Rudolf – Kunte, Libor (2004): *Kaktuszok enciklopédiája*. Ventus Libro Kiadó / Budapest

Tóth Norbert – Libnár Antal (2009): *Hordókaktuszok – A Ferocactus nemzetség*. MKOE, Tóth Norbert és Libnár Antal közös kiadása.

Velich István – V. Nagy Enikő (1983): *Nálunk is megterem*. Mezőgazda Kiadó, Budapest.

Wikipédia

Írta: Kiss Csaba

Ferocactus recurvus (**Mexikó**, Puebla állam, Tehuacan) Fotó: Tóth Norbert

Ferocactus latispinus (**Mexikó**, Zacatecas álllam, Villa Garcia) Fotó: Tóth Norbert

Kaktuszgyümölcsök II.

Három különböző kaktuszgyümölcsöt szeretnék bemutatni a **saját tapasztalatom** alapján.

Az *Echinocereus viereckii* subsp. *morricallii*, a *Hylocereus trigonus*, és az *Opuntia ficus-indica* ehető terméseit.

Echinocereus viereckii subsp. ***morricallii***

A tőből elágazó hajtású sünoszlopkaktusznak a termése közepes szőlőszem vagy átlagos egres bogyó nagyságú, tojásdad alakú. Világoszöld színű, éretten halvány zöldessárga, kimondottan tetszetős megjelenésű gyümölcs. Az elszáradt virágmaradvány a termésen marad, a termés külső felülete tövises, amelyet mintegy 20 db töviscsomó borít, szemben a szárral, amely szinte tövismentes. A virágmaradvány és a töviscsomók egy ecsettel könnyen leválaszthatók a termésről. A héjon pici (kb. 1 mm széles és hosszú) pikkelyek is fejlődnek, minden töviscsomóhoz tartozik 1–1 db. Amennyiben ezeket is eltávolítjuk, a gyümölcs teljes egészében, héjastól fogyasztható. Jobb módszer híján a pikkelyeket egyesével pattintottam le a héjról. A megtisztított, fogyasztásra kész gyümölcs felülete az areolák helyén pontszerűen pöttyözött. A héj is kitűnő ízű, nem különül el a hústól és könnyen rágható. A gyümölcs szürkésfehér, áttetsző pulpája lédús, a szőlőéhez hasonló kocsonyás állagú. Kellemesen savanykás a viszonylag intenzív édes íz mellett, aromája kissé a szamóca és a kivi ízkeverékére emlékeztet némi vadgyümölcs utóízzel. A nagyon pici, kb. 0,5 mm nagyságú, gömb alakú, sötétbarna színű magok nem zavaróak – akárcsak a földieperben –, szétrágva sem rontják a gyümölcshús ízét. A magokat a gyümölcs fogyasztása közben nem lehet kiszelektálni. A kissé macerás tisztogatásért az ínycsiklandó, egzotikus íze kárpótol. Bő termés esetén bátran fogyasztható, kitűnő csemege. A magok nagyjából egyenletesen oszlanak meg a termésben, számuk 50 db körül lehet.

Az érett termés könnyen leválik a szárról, pár nap után a túlérés, az aszalódás jelei mutatkoznak, sőt, rothadásszerű barna foltok jelennek meg rajta, majd teljesen összeszikkad, de nem reped fel a burok.

Hylocereus triangularis

Több évvel ezelőtt került hozzám ez a háromszög keresztmetszetű trópusi kaktusz Dósa Béla kaktuszgyűjtő társam jóvoltából. 2004-ben és 2005-ben is 2–2 db termést hozott. 2005-ben csak úgy kíváncsiságból megkóstoltam, nagyon ízlett, és el is fogyasztottam mindkét gyümölcsöt. Időközben olvastam róla – elsősorban a Kaktusz-Világ 1988/4 számában Léia Scheinvar cikkét Pintér Péter fordításában – s elhatároztam, hogy a legközelebbi terméseket górcső alá veszem, s megosztom másokkal is a tapasztalatomat.

A gyümölcsök főbb átlagadatai:

A gyümölcs külső mérete: 4,5×6,0 cm

A héj nélküli gyümölcsbél: 4×4,5 cm

A héj nélküli térfogata: kb. 0,5 dl

A héj nélküli súlya: kb. 3–4 dkg

Az érési folyamat elég hosszadalmas, talán 2 hónap is szükséges az elvirágzástól a beérésig. A gyümölcs megérését a héj sötétzöldről liláspiros színre történő változása jelzi. Néhány nap után a színes termésburok kettéhasad, a rászáradt virág így is rajta marad, újabb néhány nap múlva a termés lepottyan. A külső burokról leválasztott belső rész egyben, kanállal könnyen kiemelhető. Hasonlít egy

kis fehér fonalgombolyaghoz. Ez a magvaktól fekete pöttyös, kis fehér gombóc a víznél jóval könnyebb, abba beledobva igen gyorsan a vízfelszínre emelkedik. A gyümölcs íze kellemes, enyhén édes és egy picit savanykás (semmilyen más gyümölcshöz sem tudom hasonlítani, ha mégis, talán leginkább egy érett, de kevésbé zamatos alma ízéhez és állagához közelít), kissé nyálkás, ragadós konzisztenciájú, mégis gusztusos, illatot nem éreztem. Apró, 1×1,5×2 mm-es (szezámmag nagyságú), kb. 800–1000 db fekete maggal telített. A magok a virág felőli részen sűrűbb, a kocsány felöli részen ritkább eloszlásúak. Ez a metszetekről készült fotókon jól érzékelhető. Ha a magvakat meg akarjuk tartani szaporítási céllal, a gyümölcsöt szinte lehetetlen elfogyasztani. A szárítás során a magvakról elég nehézkes leválasztani a hosszú ideig nedvesen maradó, tapadó gyümölcsrészeket. A magvak a húsrészt alkotó, tekeredő, fonalszerű szövet végéhez kötődnek (csírafonalak). Ez a fonalszerű szövet a rágás során, ropogó, sercegő, ress hangot ad. A mag is könnyen szétroppantható, akárcsak az eper vagy a kiwi esetében. Az íze jobban érvényesül, ha kevés porcukorral vagy szőlőcukorral fogyasztjuk. A burok felbontása és leválasztása után azonnal érdemes elfogyasztani, mert hamar veszít a nedvességéből és az ízéből. Csillogó, fényes színe is hamarosan mattá válik, elég gyorsan rothad és penészedik. Az érett, (különleges) piros színű termések rendkívül mutatósak a növényen, de önmagukban is igen dekoratív hatásúak. Fogyasztás szempontjából előnyükre válik, hogy a terméshéj nagy pikkelylevelei nem szúrnak és töviscsomók sem fedik.

Kísérletet végeztem, hogy a termések az üvegházban vagy a szabadban érnek-e meg előbb. Az üvegházi példány kb. 2 héttel előbb érett meg.

Opuntia ficus-indica

A fügekaktusz látványos haszonnövény, termései emberi fogyasztásra alkalmasak. A bemutatott gyümölcsöket Magyarországon vásároltam. A csomagolás alapján az olaszországi Szicília szigetéről származnak. Első ránézésre a méretük, a színük alapján és a pöttyözöttségük (areola-maradványok) miatt is leginkább egy formás, közepes nagyságú burgonyára (édesburgonyára is) emlékeztetnek. Egy heti szobahőmérsékleten történő tárolás alatt az állaguk láthatóan nem változott. Ha szemmel látható töviscsomók vagy tövismaradványok vannak a felületen, a gyümölcsöket fogyasztás előtt érdemes gázláng fölött kicsit megforgatni, hogy a rajta lévő glochidacsomókban, vagy a bőrfelületén kallódva maradt mikrotöviseket hatékonyan eltávolítsuk, majd hideg csapvíz alatt zuhanyozzuk le. Célszerű a gyümölcsöket azonnal elfogyasztani, vagy valamilyen desszertként (pl. palacsintában) vagy lehűtve, cukrozva, kevés citromlével üdítőitalként felhasználni. A túlérésre figyeljünk, mert a folyadékvesztéssel az élvezeti értéke is csökken. A folyamatot a héj foltokban történő barnás elváltozása és a kocsány felőli rész ráncosodása jelzi. A fügekektusztermések a szeléntartalmuk mellett magas tápértékkel rendelkeznek, jelentős a kalcium-, kálium- és magnéziumtartalmuk, így fogyasztásuk számos kedvező élettani hatást eredményez. A gyümölcsök színe változó, a sárgászöldtől a narancsszínen és a bordón át a lilásvörösig terjed. A világosabb színűeket én finomabbnak éreztem, a szakirodalom az ellenkezőjét állítja, de ez ízlés dolga. Íze enyhén narancsos, de a (fa)eper, a sárgabarack és a sárgadinnye zamatának valamiféle harmonikus keveredésére emlékeztet. Persze felesleges bármilyen másik gyümölcshöz hasonlítani, egyik sem fogja fedni a valóságot, inkább érdemes megkóstolni.

Nagyon ízletes, gyengén alma illatú, húsa ledús, a szelés mentén el is csurran néhány csepp a gyümölcsléből. A *ficus-indica* fajnév utal a fügére és milyen érdekes a névadás, hogy a gyümölcsben eperszerű íz is kiérezhető. Ma a tudomány a fügéket az eperfélék családjába sorolja. Micsoda véletlen egybeesés! A hús színe követi a héj színét, a közepe felé egyre világosodik. A gyümölcsökről készült hossz- és keresztmetszet segítségével látható a magvak elhelyezkedése.

Ennél a fajnál is a kocsány felé egyre ritkább lesz a magvak eloszlása. A hosszában kettészelt külső burokból az érett gyümölcs kis segítséggel, pl. kanállal egyben kifordítható. Egészben is kinyerhető a gyümölcshús. A két csúcsot keskeny szelettel metsszük le, majd hosszában vágjuk át a héjat kb. 3 mm mélyen, majd a kés fokával göngyölítsük ki a belső részt. Körülményes kerülgetni rágás közben a nagy magvakat, azokkal együtt kell elfogyasztani (hasonlóan a gránátalmához, vagy a csemegeszőlőhöz). Amennyiben meg akarjuk tartani a magvakat, úgy kell „vadászni” rájuk, mint a halszálkákra, hogy le ne nyeljük. A magvak színe

nedvesen opálos halvány szürkéssárga, száraz állapotban szürkésfehér, a maghéj csontkemény. Méretük meglehetősen nagy, egy átlagos méretű mag 1,8×3,7×4,7 mm. Leginkább egy kisebb ovális lencsére, vagy nagyobb paprikamagra hasonlít, de a köldöknél (hilum) enyhén behomorodik, ugyanakkor ott a legvastagabb. A magvak pereme körben, egy keskeny sávban, szaturnuszszerűen ellaposodik. Egy termésben kb. 300 db mag található. Az egyiket megszámoltam, abban 298 db. volt. Ebből 197 db-ot (66%) csíraképesnek véltem, a többi 101-et nem (ezek feleakkorák voltak és jóval laposabbak).

4 db gyümölcs átlagos adatai az alábbiak:

- a gyümölcs teljes hossza: 8,0 cm
- a gyümölcs átmérője: 5,0 cm
- a gyümölcshús hossza: 6,2 cm
- a gyümölcshús átmérője: 4,5 cm
- a gyümölcsök bruttó átlagsúlya: 12,5 dkg. (a termés héjával együtt)

Különböző étel- és ital-recepteket találtam a csomagoláson.

Pl. fügekaktuszgyümölcsből és ananászból készíthető krémtorta. Fenséges lehet! A zamatát fokozni lehet néhány csepp citromlével és/vagy porcukorral meghintve, akár a földieper esetén.

Később újabb, kb. 50 db gyümölcshöz jutottam hozzá. Ezek abban különböztek az előzőekben leírtaktól, hogy valamivel kisebb méretűek voltak. Átlagosan 1 darab súlya mintegy 8,5 dkg-ot tett ki.

Azt hihetnénk, hogy a kaktuszok esetében a virág a „non plus ultra”. Ez így is van a látvány birodalmában, de az ízek világában az ehető termése – a különleges zamatú gyümölcs – a felülmúlhatatlan.

Ez az írás szűkebb terjedelemben megjelent a Magyar Kaktuszgyűjtők Országos Egyesületének kiadványában, a Kaktusz-Világ 2006. februári számának 6. oldalán.

Felhasznált szakirodalom:

Dr. Solti Ádám: *A szelén és a fügekaktusz* (Kaktusz-Világ 2012/4 176. o.)
Tóth Norbert – Libnár Antal (2009): *Hordókaktuszok – A Ferocactus nemzetség*. MKOE, Tóth Norbert és Libnár Antal közös kiadása.

Írta: Kiss Csaba
Fotók: Kiss Ármin

Kaktuszitalok

A kaktuszgyümölcsök minden más gyümölcstől különböző különleges ízük, zamatuk és aromájuk alapján alkalmasak szénsavas vagy szénsavmentes üdítőitalok „készítésére”. Bármilyen hihetetlen, a sűrített levük felhasználható likőr előállítására is. Az egzotikus gyümölcsöket szívesen fogyasztó ínyencek (gourmand-ok), a kíváncsi kóstolgatók, vagy a kaktuszgyümölcsöt egyáltalán nem ismerők számára két kaktuszlikőrt és egy saját készítésű kaktuszüdítőitalt szeretnék bemutatni, miközben a Tequilával kapcsolatos tévhitet is szeretném eloszlatni.

POLIAKOV kaktusz-citrom likőr

Italalapként POLIAKOV gabonavodka felhasználásával készül, melybe invert cukor, a nád vagy répapacukor savas hidrolízisekor keletkező, egyenlő rész szőlőcukorból és gyümölcscukorból álló keveréke –, természetes zöldcitrom (lime), valamint kaktuszgyümölcs (feltételezhetően *Opuntia ficus-indica*) aroma és ételszínezék kerül. Az ital ínycsiklandó, világos almazöld színű, tisztán átlátszó, a csapvíznek megfelelő viszkozitású, 18% v/v alkoholtartalmú, egzotikus zamatú, kellemes illatú és aromájú, viszonylag könnyű szeszesital. Fogyasztása csak mértékkel, desszertként ajánlott kizárólag felnőttek részére.

A 7 dl-es, színtelen, selymesen áttetsző üvegben palackozott, szép, almazöld színű kaktuszlikőr Franciaországból származik.

KAKTUSZ-ÜDÍTŐITAL (saját recept)

6 db, kb. 45–50 dkg *Opuntia ficus-indica* gyümölcsöt egyenként papírszalvétával fogjunk meg, (apró, alig észrevehető mikrotövisek lehetnek a felületén) alaposan mossuk le egy konyhai ecsettel, majd ugyanazzal a szalvétával töröljük szárazra. A gyümölcsök két végét kissé metsszük le, majd hosszában vágjuk be a héjat, és tekerjük ki belőle a tojás formájú gyümölcshúst. Tea- vagy tésztaszűrőn evőkanállal nyomkodjuk át addig, amíg némi rostanyaggal csak a magok maradnak vissza (kb. 16%). (A magok szárítás, megtisztítás után tavasszal elültethetők!) A kinyert sűrű, narancsszínű gyümölcslébe facsarjunk 4 evőkanál citrom levét vagy kész citromlevet, 4 púpozott evőkanál porcukorral édesítsük, majd kevés (fele-fele) ásványvízzel hígítsuk. +6 C fokra hűtsük le, ezután fogyasztható üdítőitalként. Készíthetünk belőle jégkockát is, ami különleges nyári csemege.

Megjegyzés:
A kereskedelemben olykor kaphatók vegyes, egzotikus gyümölcsökből készült rostos, széndioxidmentes üdítőitalok is, melyek kaktuszgyümölcsöt, főleg *Opuntia ficus-indica* termést is tartalmaznak.

ZEPPI'S BAJTRA LIQUEUR

Tradicionális máltai kaktuszfügelikőr, melyet a helyben termesztett *Opuntia ficus-indica*, vagy ismertebb nevén fügekaktusz – **Prickly pears** – ehető terméséből állítanak elő. Alkoholtartalma: 21% vol.

A 3,5 dl-es, színtelen, átlátszó üvegben palackozott, teafőzet színű kaktuszlikőr Máltáról származik, mely ismereteim szerint Magyarországon eddig nem volt forgalomban.

TEQUILA

Nem kaktuszból készített ital, de mégis szólni kell róla, ez pedig a közismert TEQUILA, a legismertebb mexikói égetett szesz, Mexikó nemzeti itala. Márkanevét származási helyéről, a Jalisco államban található Tequila városról kapta. Ismert több, más márkanevű, de ugyanabból a növényfajból, és közel hasonló eljárással készített szeszes ital, mint pl. az OLÉ. A Tequila szeszesital kizárólag a mexikói kék agávé, az *Agave tequilana* nevű, Mexikóban őshonos pozsgás növények cukorban gazdag tövéből készül erjesztéssel (olykor egyéb cukrok hozzáadásával), majd ebből lepárlással nyerik ki. A párlat 35–55% alkoholtartalmú, de 38–40% töménységgel kerül forgalomba. A márkanév nemzetközileg védett, ezért csak a Mexikóból származó italok forgalmazhatók Tequila néven.

Sokan úgy tudják – tévesen –, hogy ez az ital kaktuszból készül. NEM! Egyáltalán semmi köze a kaktuszhoz! Az *Agave*-félék nem kaktuszok!

A spárgafélék (Asparagaceae) – ide tartoznak az agávék – és a kaktuszok (Cactaceae) rendszertanilag elég távol állnak egymástól, igaz, mindkettő a pozsgás (succulens) növények közé sorolandó.

Írta: Kiss Csaba

Felhasznált irodalom:

Ježek, Zdeněk – Kunte, Libor (2007): *Pozsgás növények enciklopédiája.* Ventus Libro Kiadó / Budapest

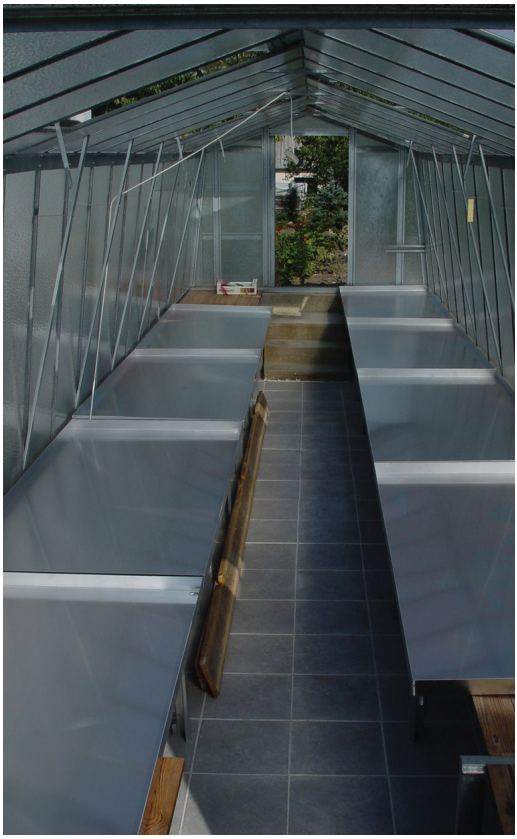

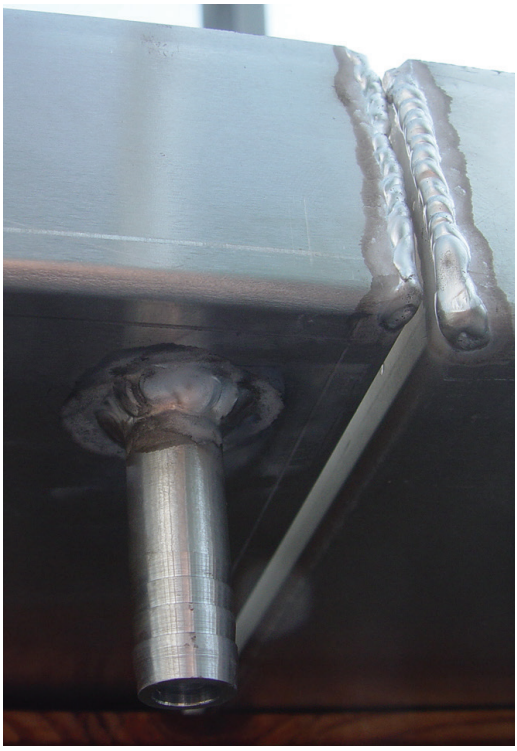

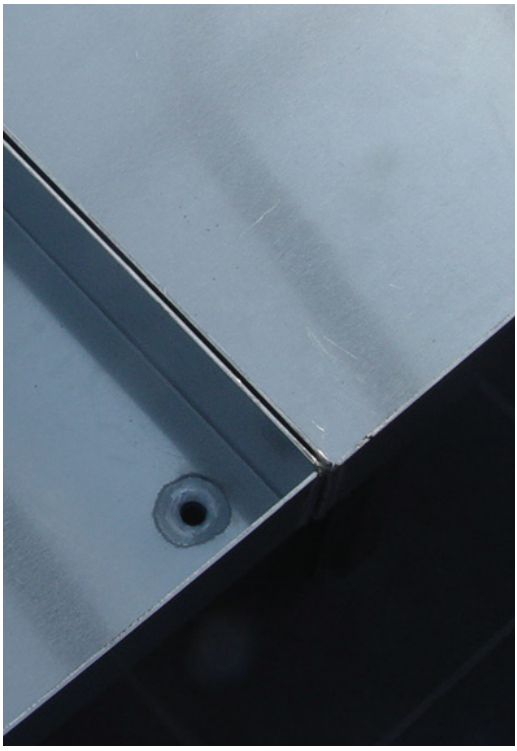

Gravitációs öntözőrendszer

Öntözés

Növényeink öntözése – az anyagi kihatásán túl – sokszor körülményes, időigényes és fárasztó munka. Ez alól a kaktuszok sem kivételek, még akkor sem, ha kevesebb vizet és azt kevesebb alkalommal igénylik. Egy bizonyos gyűjteménynagyság (kb. 1500–2000 db) után nélkülözhetetlenné válik egy munkást és időt kímélő korszerű öntözési megoldás, a „kannázás" helyett.

A kaktuszok öntözése csak állott, langyos és semleges kémhatású (pH 6,8) vízzel ajánlott. Öntözéshez az esővíz összegyűjtése és tárolása a legjobb megoldás. Hátránya, hogy néhány nagyobb vagy sok kisebb edény szükséges a tároláshoz, és ezek elhelyezése nem egyszerű praktikussági, valamint esztétikai meggondolásból sem, ezen felül pedig nehézkes az átmerésük az öntözőkannába. A tárolás alatt gondoskodni kell arról, hogy idegen anyagok, mint pl. hulladék, növények, állatok (darazsak, szúnyoglárvák) ne kerüljenek a vízbe és ne is algásodjon.

Fontos, hogy közel legyenek az öntözővizet tároló edények a kaktuszokhoz, és egyszerűen lehessen belőlük vizet merni. E problémák kiváltására kínálok egy egyszerű, kényelmes és viszonylag alacsony költségű megoldást.

Szinte minden háznál van lehetőség az esővíz összegyűjtésére. A legegyszerűbb kínálkozó megoldás az ereszcsatorna „megcsapolása". Az így nyert vizet egy erre alkalmas, célszerűen kialakított tartályba érdemes összegyűjteni, ami egy műanyag öntözőcsővel a kaktuszházba vezethető, a cső végére nem teszünk semmit, viszont a tároló vízszintjénél jóval magasabban rögzítjük, használatkor egyszerűen leemeljük, majd a munka végeztével visszahelyezzük. A kaktuszok elhelyezését vizet át nem engedő tálcákban célszerű megoldani, melyen legyen egy dugóval ellátott leeresztő nyílás kellő hosszúságú műanyagcsővel, ez alatt pedig egy, a felesleges öntözővizet befogadó, kb. 10 l-es mobilizálható edény (vödör). Elegendő, ha a kaktusztároló tálcák peremmagassága 5 cm.

A peremmagasság alatt 0,5 cm-nél több vizet ne tegyünk bele! Később, a megszerzett tapasztalat alapján már nagyjából annyi vizet tegyünk a tálcákba, hogy minél kevesebbet kelljen kiengedni, ezzel is takarékoskodhatunk az időnkkel.

Az öntözőrendszer kialakításnak ismertetése

Szerezzünk be egy kb. 1 m³-es műanyag tartályt. A tartály befoglaló méretei ismeretében készítsük el a talapzatát (teknőt) betonból. A teknő belső mérete legalább 10–15 cm-rel nagyobb legyen a tartály külső méreteinél.

A csatorna megcsapolása

A meglévő ereszcsatorna függőleges vízlevezető csövét megszakítjuk (kifűrészeljük) és egy, a kereskedelemben kapható 110 mm-es átmérőjű T-idomot csatlakoztatunk hozzá. Az idom egyik vége tömítőgyűrűs, a másik sima, az elágazás menetes, melyhez lezáró sapka is kell. Ebből az idomból 2 db-ot kell beszerezni, és át kell alakítani a következő módon. Az egyik T-idom menetes csonkját az áthatás mentén ki kell fűrészelni, majd a másik sima részébe be kell tolni, és elektromos gyorsforrasztópáka segítségével a saját megolvadó anyagával össze kell ragasztani (nincs szükség külön ragasztóanyagra). Az idomcsőbe könnyen befér a páka, lassú mozdulattal a bekapcsolt izzítóval a szorosan illeszkedő csőfalakat belül összeolvasztjuk. Így készítettünk egy speciális, két végén menetes T-elágazást. A T-idom gumigyűrűs elágazását ráhúzzuk a csatornacsonk felső részére (melyet kissé feljebb egy bilincs rögzít a falhoz), és a vízszintes menetes elágazást a tartály felé irányítjuk. Illesszünk bele egy akkora 110 mm-es csövet, amivel elérhetjük a tartály nyílását, erre egy 90 fokos idomot csatlakoztassunk, az idom szabad végére pedig egy akkora csődarabot, ami a tartályba egy kissé (5 cm) belelóg. A T-idom másik menetes végét, amit mi készítettünk, a hozzá kapott menetes sapkával lezárjuk. Ezen az alsó ponton egy bilinccsel a falhoz rögzítjük. Az esővizet ezzel bevezettük a tartályba, alul pedig csöpögésmentesen elzártuk, hogy az esővíz ott ne tudjon kifolyni. Alul a sapka fölötti részben szilárd anyagok halmozódhatnak fel, ezt az átálláskor ürítsük ki. Ha a tartály megtelik esővízzel (1,1 m³), a túlcsorduló víz az oldalán lefolyva a betonteknőbe jut, innen pedig a kifolyón keresztül visszavezetjük az eredeti esővízlefolyó-rendszerbe. Így a tartályból a csatornába visszafolyó többletvíz nem szivároghat a lakóház alá.

Megjegyzés: A kereskedelemben kapható billenős kivitelű T-elágazó (5–6000 Ft), de az nem csorgásmentes, így lakóház közelében a használata nem ajánlott.

Évente két alkalommal (az évi öntözés megkezdése előtt és annak befejeztével) a rendszerünket téli-nyári helyzetbe kell hozni. A fentebb leírt a nyári módozat. A téli átállításhoz a tartályba vezető elágazást egyszerű mozdulattal széthúzzuk, alulról a menetes sapkát lecsavarjuk és a tartály felé vezető elágazásra csavarjuk fel szorosan, hogy ne csöpögjön. A bilincs kioldása után az alsó csonkba pedig feldugjuk a szétfűrészelt lefolyócső alsó részét, majd a bilinccsel rögzítjük a falhoz. Az esővíz télen az eredeti módon fog lefolyni, nem a tartályba.

A műanyag tartály

A gyűjtőtartály P2P típusú 1,1 m³ (1100 liter) űrtartalmú, 1×1,2 m alapméretű és 1,1 m magas ipari, üreges, horganyzott fémkerettel erősített konténerszerű műanyag tartály. (Tüzép telepeken, építőanyag kereskedésekben, áruházakban beszerezhető.) Felül 22 cm átmérőjű menetes nyílással és zárósapkával, alul egy szeleppel ellátott menetes csonkkal. Ehhez a menetes csonkhoz kell illeszteni egy ½, ¾, 1 vagy 5/4 colos műanyag öntözőcső befogadására alkalmas csatlakozót. Minél vastagabb a cső, annál hatékonyabban tudunk öntözni. A tartály fenékszint magassága legalább ½ m-rel magasabban legyen az öntözni kívánt kaktuszok tárolására szolgáló edények szintjénél, de ha módunkban áll, tegyük akár 2–2,5 m magasra, így az esővíz gyorsabban ürül, hátránya, hogy a felső nyílása egykönnyen nem érhető el. A tartály kifolyócsonkjában lévő szelepet lehetőleg ne használjuk, mert hamar tönkremegy. A locsolócső vége soha ne a kaktuszházban legyen, hanem a kert egy biztonságos helyén, vagy felcsévélve a tartály mellett, a vége pedig a teknőben az esetleges vízfolyás esetére. A tartály élettartamára vonatkozó tapasztalat nincs, de 7–10 évre becsülik, mivel a nap UV sugárzása ellen nem védett. Az évi utolsó öntözés befejeztével a tartályt óvatosan a csap felé billentve (ne sérüljön) ürítsük le, hogy a víz ne fagyhasson bele télen, majd zárjuk le a felső nyílását a menetes zárósapkával.

A lefolyó (túlfolyó) kiépítése

Az ereszcsatorna vizét eredetileg valahová (ciszterna, csatorna, hátsó kert, utca) el kell vezetni a háztól. Ebbe az elvezető csatornarészbe kell kiépíteni a tartályból túlfolyó esővíz visszajuttatására szolgáló csővezetéket. A csővezeték minden része 110 mm átmérőjű műanyagcső a megfelelő összekötő csőidomokkal. A betonteknő elkészítése előtt a régi elfolyó vezetéken ki kell alakítani egy csatlakoztatási helyet Y vagy T-elágazás közbeiktatásával, ennek segítségével összeköthető a régi csatornaággal a túlfolyást elvezető új csatornaág. A teknőfenékben kialakított elvezetőcsatorna torkolatát 10 mm átmérőjű furatokkal kilyuggatott (perforált) sapkával fedjük le, hogy a nagyobb hulladékanyagok (falevelek, gallydarabok, nagyobb bogarak, kisebb elhullott állatok) kiszűrhetők legyenek. Ez ne szoruljon be, mert időnként leemelve ellenőrizhetjük e lefolyó dugulásmentességét. A zárósapka is kereskedelemben kapható, de a furatokat nekünk kell elkészíteni. A betonteknő fenekét úgy képezzük ki, hogy minden irányból kissé (1–2 cm) az elvezetőtorok felé lejtsen. A leeresztő szűrősapka felső szintje a teknő fenéksíkjából ne emelkedjen ki, hogy a felesleges víz maradéktalanul elfolyhasson.

Karbantartás

A tartályt célszerű (de nem szükségszerű) minden öntözési szezon végén kitisztítani, és az első vízgyűjtés előtt a tisztaságát leellenőrizni, szükség esetén újra átöblíteni. A kerti csapra szerelt locsolócső segítségével erős vízsugárral könnyen kimosható. Ha algás, egy nyél végére kialakított ruhalabdaccsal lehet a belső falát átdörzsölni és kiöblíteni. A tartályba beömlő csővégre szúnyoghálóból alakítsunk ki szűrőt, hogy a háztetőről lemosott nemkívánatos anyagok bekerülését megakadályozzuk, ezt időnként ürítsük ki, ne felejtsük el visszahelyezni. A túlfolyó csatornaág a toroknyílásba illesztett perforált sapka leemelése után tisztítható. Permetlét, tápoldatot vagy más egyéb vegyszert a tartályba ne tegyünk, vagy ha igen, utána rögtön alaposan tisztítsuk ki.

Természetesen a kaktuszokon kívül minden egyéb pozsgás, vagy más növény öntézésére is alkalmas ez a berendezés. A csapvíz kiváltásával költségcsökkenést és vízminőségi változást érhetünk el.

Költségek (10 éves időtartamra vonatkoztatott egyszeri beruházást feltételezve)
Tartály: 13000 Ft
Műanyag locsolócső (¾ col, 25 m): 10000 Ft
110-es PVC-cső: (3×2 m + idomok): 5000 Ft
Menetes T-idom (2 db): 5000 Ft
Betonteknő + vasalat: 3000 Ft
Egyebek: (csőbilincs, gyorscsatlakozó, zárható locsolóvég, zsalu) 2000 Ft
Összesen: 38000 Ft
10 évre vonatkoztatva: 320 Ft/hó

Írta: Kiss Csaba

Kaktusztalaj készítése

A kaktuszok átültetéséhez, a szokásos általános virágfölhöz képest egy speciális, az eredeti élőhelynek leginkább megfelelő talajkeverékre van szükség. Ezt az igényt jól megközelítő ültetőközeg kertészetekben nagyon kis kiszerelésben (1–2–5 kg) megvásárolható, de gazdaságosabb, ha házilagosan készítjük el. Az elkészítése nem bonyolult, minden kezdő kaktuszgyűjtő bátran és sikerrel megteheti.

Ez egy nagyon egyszerű talajkeverék, ami biztos, hogy nem minden kaktuszfajnak optimális (ami vonatkozik a kertészetekben beszerezhető kaktuszföldre is), de kis módosítással még az „ igényesebbeknek" is megfelel. Ha szükséges, kevés tőzeggel savanyúbbá tehetjük pl. *Gymnocalycium* fajok részére. Agyaggal, tégla- és mészkőtörmelékkel, lúgosabbá tehetjük pl. az *Astrophytum*,és *Lophophora* fajok számára. Ásványi anyagokban gazdag vulkáni kőzettörmelékkel a humusz aránya csökkenthető, amiből viszonylag kevés mennyiségre van szüksége a kaktuszoknak.

Ha alkalmas kerti földhöz hozzá tudunk jutni, azt minden természetes és mesterséges szennyeződéstől szabadítsuk meg. pl: gyom, egyéb növénymaradvány, túl nagy kavics vagy kődarabok, csontmaradványok, műanyag- és fémhulladék, stb. Napsütötte helyen vékonyan szétterítve hagyjuk kiszáradni, majd kb. 5 mm-es lyukú fémhálón rostáljuk ki, a nagyobb rögöket is „gyúrjuk" át. (A folyamat hasonló, mint a túrós sütemény készítése előtt a túró áttörése a szitán.) Ehhez a finomított kerti földhöz adjunk negyed-ötöd rész, kertészetekben beszerezhető érett marhatrágyát, melyet szintén rostáljunk át, a nagyobb darabokat zúzzuk szét vagy különítsük el, és dolgozzuk el egyenletesen. Általában közel pH 6,8 értékű semleges keveréket kapunk, hacsak nem túl savas vagy lúgos talaj jellemző a környékre.

Ha nincs lehetőségünk kerti föld alkalmazására, alapnak megteszi a kereskedelemben kapható semleges hatású általános virágföld. Célszerű a legnagyobb kiszerelést – 50 liter – vásárolni a gazdaságosság miatt. A virágföld megvásárlásán kívül szükséges még:

– mosott, tisztított folyami homok
(Tüzép, nagyáruház);
– mosott, tisztított folyami sóder
(Tüzép, nagyáruház);
– ásványi kőzúzalék
(Tüzép, nagyáruház, bánya, természet).

A kaktusztalaj gyors és akadálytalan összeállításához néhány apró, fontos előkészület szükséges. Minden kaktusztalajnak szánt alapanyagot szárítsunk ki! Az alapanyagokat a földkeverék elkészítése előtt néhány nappal tegyük napos, szellős, esőtől és macskáktól védett helyre, ahol ki tudnak száradni, melyet időnkénti átforgatással meggyorsíthatunk. Tegyünk szabaddá egy kb. 2×2 méteres területet, melyet fóliával vagy vászonnal terítsünk le. Egy 5 vagy 10 l-es mérőedény segítségével 7 rész virágföldhöz tegyünk 1-1 rész homok, sóder, kőzúzalék alapanyagot. A földkeverék ilyen arányok mellett 30%-ban tartalmaz talajlazító adalékokat, amelyek a kaktuszok számára jó vízáteresztő képességet és nyomelemeket biztosítanak a tápanyagok mellett. A homok és a sóder helyett is tehetünk ásványi kőzúzalékot, azonban hasonló finom szemcsézetű legyen, az 1/3 arányt összességében ne lépje túl. A homokszemcséknél kisebb poranyagokat távolítsuk el rostálással, mert a keverék összetapadását (cementálódás) eredményezi, ami rontja a vízáteresztőképességet, és káros a kaktuszok gyökérzetére is. A fólia (vászon) sarkaival a kiadagolt alkotórészeket görgessük egymásra, majd a 4 sarok néhány alkalommal történő külön-külön emelgetésével teljesen homogén állapotra összedolgozhatjuk a talajkeveréket. Kézi beavatkozás vagy eszköz (lapát) nem szükséges a keveréshez, sőt, nem is ajánlatos a terítőanyag sérülésének elkerülése végett. Ez a művelet ennél nagyobb tételben betonkeverőgép segítségével végezhető el praktikusan. Az elkészített kaktuszföld azonnal felhasználható átültetéshez, de nem árt, ha néhány napig hagyjuk „érni". A talajkeveréket célszerű hordóban, műanyagládában, esetleg a virágföld zsákjában esőtől és szennyeződésektől, valamint állatoktól védett, de könnyen hozzáférhető helyen tárolni.

Megjegyzem, hogy ahány kaktuszgyűjtő, annyi kaktusztalaj-keverék lehetséges. Van, aki ennél „titokzatosabb", speciálisabb keverékre esküszik, van, aki teljesen más alapanyagokban (pl. bims, perlit) és arányokban hisz.

Az átültetett növényeket mindig figyeljük, gondosan neveljük és a fokozatosan növelt öntözést csak a biztos talajfogás (kb. 2–3 hét) után alkalmazzunk.

Írta: Kiss Csaba

Az én földkeverékem

Első találkozásom a Kern Péter kaktuszkör tagjaival 2008 tavaszán történt, amikor az éppen aktuális érdi kaktuszkiállításon tevékenykedtek. Egy-egy ilyen kiállításon a látogatók gyakran kérdezték, hogy mikor kell az egyes növényeket átültetni, és milyen „földbe”? Ezekre a kérdésekre természetesen minden gyűjtőnek megvan a maga válasza, azonban egyáltalán nem mindegy, hogy a kaktuszgyűjtésnek ki-ki milyen fázisában tart. Néhány virágzó kaktuszt szeretne csak az ablakpárkányon tartani – aminek adott esetben még a nemzetségnevét sem ismeri – vagy már egy nagyobb, néhány száz darabos gyűjteményben szeretne minden szükséges feltételt megadni kedvenceinek. Általában én abból indulok ki, hogy akik ezeket a kérdéseket felteszik, azok bizonyára nem köbméter számra szeretnének talajt keverni, így talán nem a bonyolult utánajárással beszerezhető, megjegyezhetetlen nevű talajösszetevőkre fókuszálnak. Így én most arról írnék, hogy kis anyagi ráfordítással, könnyen beszerezhető összetevőkből miként tudunk kaktuszaink számára egy általános földkeveréket készíteni.

Gyűjteményemben ugyan néhány nemzetséget előnyben részesítek, mégis vegyesen megtalálhatóak benne az Észak-Amerikában honos (általában meszes talaj igényű) és a Dél-Amerikában élő (általában savanyú talajt igénylő) kaktusznemzetségek népszerű fajai. Így rögtön felmerülhet a következő kérdés, hogy „vajon amit én vásároltam, az északi vagy délen élő kaktusz?” Erre nagyon nehéz megadnunk a helyes választ, mert egy kezdő kaktuszkedvelőnek első pillanatban még a nemzetség beazonosítása is problémát okozhat. Könnyen előfordulhat ezért, hogy egy-egy megválaszolatlan kérdés a kezdeti lelkesedést csökkenti vagy kedvét veheti az éppen csak a „pályán” elinduló kaktuszgyűjtőnek. Akkor vajon mi lehet a megoldás? Hogyan adhatnám meg kedvenceimnek a lehető legjobbat, ha én magam sem tudom, hogy milyen adalékanyagok alkothatják a kaktuszaimnak szánt földkeveréket? Sokan tapasztalhattuk, hogy a kerti talajba ültetett *Echinopsis oxygona* ontja a virágait. Néha tényleg beválik a humuszban gazdag talaj, de vajon ez működik-e minden más esetben? Sajnos, szinte sosem, így időnként azon csodálkozunk, hogy vajon hol lehet a baj.

Minden kaktuszunk számára tökéletes keveréket nem tudunk készíteni, de ezt megközelítő, majdnem univerzális (általános) földkeveréket könnyen elkészíthetünk mi magunk is.

Kisebb gyűjtemények esetében 50% B típusú, semleges kémhatású virágföldhöz (ma már általános virágföldnek nevezik, mely 6,8 pH értékű) 50%-ban kvarchomokot keverünk, amely helyettesíthető finomra rostált folyami sóderrel is. Előzőleg a virágföldet is átrostáljuk, hogy a felesleges korhadó fadarabokat, agyagdarabokat, kavicsokat, egyéb nemkívánatos szennyeződéseket, stb. eltávolíthassuk belőle.

Az átrostálással elérjük, hogy rögöktől mentes, egységes méretű, homogén talajszerkezetű legyen a keverék alapjául szolgáló virágföld. Ha nem szeretnénk tovább bonyolítani a kaktusztalaj készítését, akkor már nekiláthatunk az átültetésnek. Ha kaktuszaink északiak, és meszes kémhatású (bázikus vagy lúgos) talajt igényelnek, akkor ehhez tovább adagolhatunk még kb. 10–15%-ban mészkőzúzalékot. Amennyiben savanyú (5–6,5 pH) talajt szeretnénk készíteni déli kaktuszainknak, akkor 10–15% zeolitot (mádi macskaalmot) keverjünk a fentebb leírt alapkeverékünkhöz. Ajánlott a macskaalom átrostálása, mert a porszerű szemcsés anyag miatt a keverékünk cementálódik.

Ha eddig eljutottunk, akkor nekikezdhetünk kaktuszaink átültetésének, ha megtaláltuk és előkészítettük azokat az ültetőedényeket, műanyag cserepeket, amelyekbe az átültetni kívánt növényeket az elkövetkező 2–3 évben nevelni szeretnénk. Az átültetés megkezdésekor ügyeljünk arra, hogy csak akkor kezdjünk ebbe a munkába, ha az ültető közegünk a megfelelő módon ki van száradva. Nedves talaj a kedvencünk vesztét okozhatja, amely a megsérült gyökereken keresztül – amit eleve ajánlott kissé visszavágni – könnyen a gombafertőzés áldozatává válhat. A fán élő kaktuszok (*Epiphyllum*, *Hylocereus*, *Selenicereus*, *Schlumbergera*, stb.) talaja majdnem megegyezik az eddig ismertetett alapkeverékkel, azonban az arányokat javaslom a humuszban gazdag virágföld javára változtatni, 60% virágföld és 40% kvarchomok, de a 70–30%-os arány is jó keveréket alkot. Humuszban gazdagabb földkeverékben jól fejlődnek a *Parodia* és az *Echinopsis* nemzetség képviselői is, így nem véletlen, hogy majdnem minden kaktuszgyűjtő arról számol be, hogy e két nemzetség növényei adták meg az utolsó lökést a kaktuszgyűjtés felé. A szomszédból kapott kis sarj beültetése tisztán virágföldbe, meghozta a (valljuk be) nem várt eredményt néhány illatos *Echinopsis*-virág formájában. Meszesebb talajkeveréket igénylő nemzetségek (*Turbinicarpus, Lophophora, Ariocarpus, Echinomastus*, stb.) már nem tartoznak a könnyen tartható, kezdőknek javasolt növények közé. Ezek keverékébe adagoljunk kb. 20%-ban mészkőzúzalékot, míg a humusztartalmat csökkentsük.

Ha a kaktuszaink szépen fejlődnek, virágoznak, akkor megfelelő talajkeveréket biztosítottunk számukra.

Írta: Jokhel Csaba

Kaktuszkör-kép

Kaktuszmagvetés I.

A kaktuszok magról való szaporítása talán az egyik legizgalmasabb része ennek a hobbinak. A magokat termeszthetjük magunk is, de vásárolhatunk hazai vagy külföldi maglistákról is. A jó vetés egyik legfontosabb pillére a jó minőségű mag.

A magról való szaporítás/szaporodás a természetben naponta lezajlik. A különféle növények az időjárás viszontagságaihoz többféle védelemmel ruházzák fel utódaikat (kiszáradás ellen vastag maghéj, csírázás gátló anyagok, stb.). Ezért egyes magok nehezebben kelnek, az ilyeneknek több időre vagy kis rásegítésre van szükségük. Ilyenek többnyire az *Opuntia*, *Pedio*, *Sclerocactus* nemzetségek magvai. Kezdőknek ezeket nem javaslom, mert a kezdeti kudarc elveheti a kedvüket. A továbbiakban azt a módszert fogom ismertetni, amit leggyakrabban szoktam használni. Fontos megemlíteni, hogy mindenkinek tapasztalati úton kell kidolgoznia a saját módszerét, mert mindenki más-más lehetőségekkel rendelkezik. Így ami az egyik helyen tökéletesen beválik, a másiknál lehet, hogy nem hoz akkora eredményt.

Első lépésként szükségünk lesz megfelelő magokra. Szerezzük be megbízható forrásból a kiválasztott fajok magjait! Egyesületek maglistái, magkereskedők listái, kaktuszgyűjtők, barátok, saját termés, stb.

Második mozzanat egy megfelelő edény beszerzése, amibe vethetünk. Bármilyen tiszta műanyageszköz megfelel, de legyen lyukas az alja. Ez lehet kis műanyagcserép, tálka, stb.

Következik egy megfelelő keltetőhely kialakítása. Ez lehet egy átlátszó műanyag-, üvegedény, akvárium, stb. A lényeg hogy zárható és átlátszó legyen, mert a kaktuszmagok csírázásához fényre van szükség, valamint a kikelt kis magoncok számára is szükséges, hogy ne nyúljanak meg. Ha nem zárható az edényünk, akkor egy átlátszó, tiszta fóliával vagy üveglappal lezárhatjuk. Ezután a kis edényeinket töltsük meg a vetés közegének szánt anyaggal. Ez a közeg lehet bármilyen steril, szemcsés, vízmegtartó anyag. A legegyszerűbb a tiszta homok, rostált sóder, de vethetünk perlitbe vagy rostált kaktuszföldbe is. Ha nem tudunk steril közeget használni, akkor sterilizálnunk kell azt, sütőben, mikróban fél órán át hevítjük vagy vegyszeresen kezeljük. Vegyszerek közül a különféle gombaölőszerek jöhetnek szóba, olyat érdemes választani, ami lehetőleg széles hatásspektrumú, több kórokozó ellen is védelmet nyújt. Például: Dithane M45, Champion WG, Proplant, stb. Algásodás ellen kálium-permanganát halványrózsaszínes oldatát szokták javasolni. A másik két lehetőség, ahonnan a kórokozók támadhatnak még, az a levegő és a mag felülete. Az első ellen a sterilizált és zárt környezettel tudunk védekezni, az utóbbihoz a mag felületét kell kezelnünk. A mag ilyen értelmű kezelését csávázásnak nevezzük. Csávázhatunk szárazon, ekkor a mag felületére visszük fel a por alapú szert, vagy nedvesen, amikor az elkészített oldatba merítjük a magot. A növényvédőszerek csomagolásán feltüntetett eljárást, töménységet és óvintézkedéseket mindig tartsuk be.

Varga Zoltán Mexikóban

A kezelt magokat az edényekbe töltött közeg tetejére vessük, általában nem szükséges takarni őket, de a kikelés után könnyebben megkapaszkodnak, ha van pár szemcse támasztéknak. Erre teljesen megfelelő a durva szemű homok, ez maximum 1–2 mm vastagságú takarást jelent. Nagyobb méretű magok esetében (5 mm felett) már vastagabb takarást is használhatunk. Sose felejtsük el megjelölni, vagy egyértelműen felírni, rögzíteni, hogy melyik edénybe mit vetettünk, mert sok későbbi bosszúságot spórolhatunk meg vele. Miután végeztünk a magok elvetésével zárjuk le az edényt és helyezzük világos helyre. A kelés optimális hőmérséklete fajonként változik, de nagy átlagban elmondható, hogy a 20–30 °C közötti hőmérséklet az optimális. Ez alatt és fölött lehetnek fajok, amik már nem kelnek ki. A vetést ne mozgassuk, ne bolygassuk, ne nyitogassuk a fedelét. Az átlátszó edény azért szükséges, mert több fényhez jutnak a magoncok és

figyelemmel is kísérhetjük az eseményeket. Ha netán mégis valami probléma merülne fel, akkor be kell avatkoznunk. Ez lehet valamilyen gomba vagy baktérium elszaporodása, esetleg kártevő, de ez utóbbi nagyon ritka. A problémának megfelelően védekezzünk.

Ha minden jól alakul, akkor a magok pár nap múlva elkezdenek csírázni, de legyünk türelemmel, mert egyes fajok csírázása akár hetekig is elhúzódhat (az elfekvő – nehezen kelő nemzetségek magvai még több időt is igénybe vesznek, akár éveket(!) is pl. *Opuntia*). Nagy átlagban elmondható, hogy az első három hét alatt a csíraképes magok 80–90%-ban kikelnek. Ekkor a fedőt, vagy a bezártságot is fokozatosan megszüntethetjük, szoktassuk őket a friss levegőhöz. A fényadagot is növelhetjük, de nagyon óvatosan, mert a kis magoncok nagyon könnyen megégnek, megfőhetnek. A felnőtt kaktuszokkal ellentétben a megégés ilyenkor még biztos pusztulást eredményez. Optimális a szórt fény, nem baj, ha az első évben kicsit megnyúlnak, azt később nagyon hamar kinövik. Annyi fényt azért biztosítsunk, hogy a töviseik kifejlődhessenek.

Fontos, hogy kísérjük figyelemmel a vetést, ha tehetjük, jegyezzünk fel mindent. Milyen körülmények között, mely fajok mikor és hogyan keltek, milyen szert használtunk és mekkora töménységben, stb. A későbbi vetéseinknél ezt a tudást kamatoztatni tudjuk, csiszolhatjuk vele technikánkat.

A kaktuszok magról való szaporítása nem nagy ördöngösség, viszont sok időt és türelmet igényel. A kikelt kis magoncok egy-két hónap alatt kifejlesztik az első areolákat és töviseket. Ekkorra már gyökereik is valamelyest megerősödnek. Tapasztalatom szerint csak akkor érdemes őket tűzdelni, azaz szétültetni, mikor már elérték a kb. 5 mm-es méretet. Ez fajtól függő, de általában féléves-egyéves kor körül következik be. A tűzdelést száraz közegből szintén száraz, rostált kaktuszföldbe végezzük, mert a kis magoncoknak még nem valók a nagyobb rögök. A tűzdelés után 1–2 héttel kapjanak csak vizet, mert a tűzdeléskor óhatatlan, hogy ne sérüljenek meg a gyökerek. A friss sebre érkező víz pedig könnyen gombás megbetegedést okozhat.

Remélem hasznosak lesznek az átadott tapasztalataim, sok sikert kívánok minden Olvasónak az első magvetéséhez!

Írta és fényképezte: Varga Zoltán

Lophophora alberto-vojtechii magoncok

Kaktuszmagvetés II.

Minden kiállításon találkozom olyan gyűjtőkkel, akik eddig még nem próbálkoztak magvetéssel, ami egyébként a legolcsóbb, ámde meglehetősen hosszadalmas beszerzése kedvelt kaktuszainknak. Jó esetben egy 20 szemes csomagból 15 növénykét tudunk felnevelni. Így még ha kevésbé sikeres is a megvetés, akkor is tudunk legalább 3 db növényt gyűjteményünkbe helyezni. Kivételek persze mindig vannak, amikor egyetlen mag sem akar erre a világra szikleveleket hozni. Az azonban bizonyos, ha megtanuljuk a legelemibb fogásokat, biztosan többletet is tudunk termelni, amikkel meglephetjük szomszédjainkat, barátainkat, vagy akár felajánlhatjuk cserenövényként is. Tehát fogjunk bele, hogy nekünk is mihamarabb legyenek saját magunk ültette kaktuszaink. A vetés megkezdése előtt azonban van néhány dolog, amit nem árt tisztázni. Pl. mikor, mibe, milyen ültetőközegbe vessünk, mivel öntözünk, csávázunk. Kezdjük is az elején.

Mikor vessünk?

Sokan kérdezték már, hogy mikor lehet a kaktuszmagot elvetni? Erre röviden azt szoktam válaszolni, hogy én egész évben vetek, de a tavaszi vetés a legoptimálisabb. Nem kell gondoskodnunk különleges hő- és fényforrásról, ráadásul a tavaszi vetésnél a tél beállta előtt kellőképpen megerősödhetnek kis magoncaink.

Ültetőedényeink:

Az ültetőedények kiválasztásánál több szempont is figyelembe vehető. Pár szem magot akarunk vetni, esetleg néhány fajt, vagy akár egy egész gyűjteményre valót. Néhány apróságot azonban érdemes szem előtt tartani. Ne használjuk olyan edényt, aminek magassága kevesebb, mint 1–2 cm, mert a benne lévő ültetőközeg könnyen kiszárad, így mikroklímája nem egyenletes viszonyokat eredményez. Túl magas edény sem megfelelő, mert a felső rétegekbe nehezen szívódik fel a nedvesség, illetve feleslegesen sok talajt igényel. Ne használjunk szennyezett dobozokat és ne maradjon rajta semmi, még a csomagoláson található papírszármazék sem. Ezek könnyen penészednek, így veteményünk a gombák martalékává válhat.

A képen látható ültetőtálcákat használom, amelyek szerintem megfelelő magassággal rendelkeznek és szinte sterilek. Az alatta elhelyezett szívató tálcából folyamatosan elláthatjuk megfelelő mennyiségű vízzel a vetést. Egyetlen hátrány, ha kissé foghíjasan kelnek magok, akkor egy egész tálcát használunk 3–4 darab, 5×5-ös cserép helyett.

Erre is van egy egyszerű megoldás. Egy ollóval, kivághatjuk azokat a „kockákat”, amiben kikeltek a magok. A felesleges részeket eltávolítjuk, a hasznos darabokat egymás mellé helyezve, egy kisebb tálcába helyezhetjük. Én ezt azért nem teszem meg, mert a későbbiekben ezekbe az egyszer használt tálcákba szoktam a magoncokat kitűzdelni. Ha az ültetőedény kiválasztása megtörtént, akkor kezdhetjük a földkeverék összeállítását.

A talaj összeállítása

Többféle recept van, mindenki más-más anyagra esküszik, másképpen sterilizál, ha sterilizál. Én a következő módszert ajánlom. A földet átrostálom, mert bármilyen jó minőségű is a föld, mindig találhatók benne felesleges fadarabkák, amelyek korhadáskor gombafertőzést okozhatnak.

Ezután hozzákeverek kvarchomokot, vagy sódert, amit szintén átrostálok a nagyobb kavicsok kiszűrése érdekében. Ha ez is megvan, következhet a csírátlanítás (sterilizálás). Ehhez egy kiöregedett mikrohullámú sütőt használok. Beleteszem a kívánt mennyiséget egy jénai tálba, majd bekapcsolom a mikrót kb. 20 percre.

A képen látható keverékhez még szórtam némi aprószemcsés velencei gránit murvát. Miután teljesen kihűlt a keverék, megkezdődhet az ültetőedények feltöltése.

Magbeszerzés, magok előkészítése vetéshez:
A magbeszerzés talán az egyik legnehezebb kérdés, bár ha tudjuk, hogy milyen növények magjait keressük, vagy már a forrást is megtaláltuk, akkor egyszerűbb a dolog. Azonban nem árt elgondolkodni azon, hogy ki és milyen szinten áll a kaktuszgyűjtéssel. Éppen csak kipróbálás, gyakorlati tudás megszerzése a sikeres vetéshez, vagy ritka, gyűjtőszámos, drága magokból szép, ritka, különleges gyűjtemény összeállítása a cél. Feltételezem, hogy, aki ezeket a sorokat olvassa, azok talán még nem a legprofibb kaktuszszaporítók, így maradok a kezdő magvetők gondjainál. Tehát szereztünk ismerőstől, barátoktól, vagy esetleg az MKOE maglistájából néhány olcsó magot, amelyeket szeretnénk elvetni. Mielőtt a csomagolásból kibontanánk a magokat, rögtön készítsünk egy névtáblát is, mert nem fogunk a nevükre emlékezni. Itt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a névtáblák sem készülhetnek szennyezett műanyagcsíkokból, mert az ispenészedéstokoz. Nincs már más dolgunk, mint kezünkbe vennik a magokat. Én a magokat fajonként egy gombaölő porban csávázom. Ez annyit jelent, hogy egy adag maghoz (kb. 20 szem) késhegynyi **Dithane M45** gombaölő port keverek, amit egy kis edényben összerázok. A magok a feltapadt szerrel együtt így már rászórhatók a föld felszínére, amelyet ne takarjunk földdel. Miután minden magot csáváztunk és kiszórtunk, következhet a beöntözés, amit alulról szívatva, szintén gombaölős szerrel bekevert esővízzel tudunk elvégezni. Innentől kezdve veteményünk nem száradhat ki, mert az mindig jelentős veszteségekkel járhat. A veszteségek elkerülése végett önfenntartó módon állítom össze az edényeket, vagyis a párolgó víz lehetőleg ne kerüljön ki a légtérbe, hanem pl. egy akvárium falán lecsorogva ismét, mint öntözővíz jelenjen meg a magoncok alatt. Így gyakorlatilag nincs veszteség, az öntözéssel sem kell nagyon foglalkozni. Elegendő havonta ellenőrizni a nedvesség megfelelő mértékét. Természetesen a kialakítástól függően kisebb-nagyobb vízveszteség előfordulhat.

A képen egy téli vetésre kialakított akvárium látható, amelyben két energiatakarékos izzó helyettesíti a napfényt. A két izzó a hőmérséklet optiális szintjéről is gondoskodik.

Gyakran ismételt kérdések

Mit kell tennem, ha a magoncok kikeltek?
Ugyanazt, mint eddig. Ügyelni, hogy az ültetőközeg ne száradjon ki, figyelni a gombafertőzésekre és időben beavatkozni. Tanulmányozni a kis növényeket, ahogy hétről-hétre egyre nagyobbak, fejlettebbek és szebbek lesznek.

Nem pusztulnak el a sok öntözéstől, hisz mégiscsak kaktuszok, azok nem szeretik a vizet?
Nem pusztulnak el, de ha kiszáradnak, akkor igen. A kaktuszok szeretik a vizet, de csak a megfelelő időben és mennyiségben. Egyik télen a magoncaimat kint hagytam a kaktuszházban és mivel még nagyon kicsit voltak, úgy döntöttem, hogy öntözöm őket, holott csak 3–5 fokra állítottam a termosztátot. Ennek ellenére nem történt jelentős veszteség.

Mikor ültethetem ki a magoncokat?
A kitűzdelés (pikírozás) fontos feltétele a gyorsabb, egészségesebb és erőteljesebb növekedésnek. A magok kiszórásánál nem tudunk egyenletes sortávolságot tartani, így könnyen előfordulhat, hogy magjaink szinte egymásra, vagy nagyon közel egymáshoz kezdenek el növekedni. Elegendő élettér nélkül, azonban a növekedésük igencsak lelassul. Az első tövisek megjelenése után kitűzdelhetők a magoncok, de nem feltétlen kell kapkodni. Egyévesen, a következő tavasszal, biztonsággal elvégezhetjük ezt a munkát. Ha tapasztalatot szerzünk, akkor akár té-

len is végezhetjük, mert az egyre több kaktusz mellett, tavasszal nem sok időnk marad erre a munkára.

Hány év múlva virágoznak?

A legszebb az lenne, ha azonnal virágba borulna a magvetésünk, de ez csak álmainkban lehetséges. Néhány nemzetség fajai képesek akár 1–2 évesen is virágozni, de vannak fajok, amelyek csak 10–20, vagy akár 40 évesen kezdenek el virágot bontani, és léteznek olyanok is, amelyeknek saját magvetésünk esetén a virágzását, sajnos, soha nem láthatjuk. Javaslom, hogy egyéb tanácsokért forduljon tapasztalt, segítőkész gyűjtőkhöz.

Gombafertőzés esetén mi a teendő?

Az időben észlelt gombafertőzés esetén még van lehetőségünk beavatkozni. Az első lehetőség, ha magjainkat nem egy közös ládában neveljük, hogy a fertőzött cserepet kiemelhessük és egy meleg, száraz helyre tesszük. Megvárjuk, míg a földkeverék kissé kiszárad, és ha szerencsénk van, akkor a gomba hamarabb pusztul el, mint kis magoncaink, akkor óvatos öntözéssel ismét nedvesíthetjük talajukat. Másik lehetőség, hogy gombaölős vízzel lepermetezzük az érintett területet, de tapasztalatom szerint, ez nem mindig vezet eredményre.

Írta és fényképezte: Jokhel Csaba

Aztekium hintonii (**Mexikó**, Nuevo León állam, Galeana-tól délre, 1460 m tszf.) Fotó: Varga Zoltán

A három cseresznyefa

Messze a fővárostól, egy vidéki kis faluban születtem. Ebből adódóan, mint az ilyen kis falvakban természetes, mindenki ismert mindenkit, sőt, szinte mindenki mindenkivel valamilyen közeli rokoni kapcsolatban is állt. Kivételek persze mindig vannak, és ez a két kivétel pont a mi két szomszédunk volt. Az egyik a jó, a másik a rossz, mi több, a gonosz szomszéd. Ahogy a mesékben is lenni szokott, a gonosz ember dúsgazdag volt, a jó szinte nincstelen. Egy azonban bizonyos, mindkét ember mély nyomokat hagyott bennem.

Egyedül én voltam lány abban a csapatban, amelyben minden nehézség ellenére, megpróbáltunk kihozni mindent abból a kevés jóból, ami nekünk a gyerekkorunkban megadatott. Néha már az is elég volt a boldogsághoz, hogy órákon át nézhettem a szomszéd három hatalmas cseresznyefáját, ahogy a rengeteg, fehérben pompázó virág ünnepi ruhába öltözteti a téli álmából alig felébredt fa tavaszi csupasz koronáját. Igen, tavasz van, az újraéledés, a fiatalság, a kikelet várva várt évszaka.

Valahogy éreztük, ha csintalanságon törtük a fejünket, hogy azt szüleink hamarabb sejtették, mint mielőtt mi azt valóra is válthattuk volna. Ha kicsit is izgalmasabban és örömteli pajkossággal akartuk élni gyermeki éveinket, akkor a legnagyobb titokban és csendben kellett megszerveznünk azt, hogy az állandóan csábítgató cseresznyefák néhány marék tűzpiros, ropogós és zamatos termésével pótolhassuk szűkös vitaminhiányunkat. Az igazsághoz persze az is hozzátartozott, hogy sokszor éreztünk nemcsak vitaminhiányt, hanem egy ellenállhatatlan, örök kísértést a pirosló gyümölcsök láttán, így nem tehettünk mást, mint időnként meglátogattuk a gonosz gazdag ember három cseresznyefája közül a legkihívóbbat. Az éltes fa hasadt kérges, erős ágain ücsörögtünk, csemegéztünk és teli szájjal cseverésztünk, vagy inkább csacsogtunk a világ dolgairól. Több ilyen cseresznyedézsmálós nap során vettem észre, átlátva a még gyér lombú ágak között, hogy a másik szomszédunk, furcsa, kis tüskés növényeket pakol ki egy asztalra, ültetgeti, locsolgatja, és hosszan nézegeti őket. Amikor csodaszép virágaik megjelennek a növényen, a bácsi arca a boldogság mámorában úszva, lábaival izgatottan toporogva, ide-oda lépegetve, szinte táncolva élvezi a pillanat adta boldog perceket. Ekkor határoztam el, hogy jobban megismerem a szomszéd bácsit és a boldogságát okozó furcsa kis növényeit.

Ha tehettük, mindig a fa egyre dúsabban lombosodó ágai között éltünk. Tehettük ezt nyugodtan, mert a gazdag ember nem itt lakott, csak néha nézte meg a porta környékét azért, hogy mindent rendben talál-e. Éberségünkről megfeledkezve élveztük az édeni gyümölcs leírhatatlan zamatát, finom ízét, amikor már túl későn, de észrevettük a gonosz ember közeledését. A nagyobb baj az volt, hogy ő is észrevett minket, és igen dühösen, válogatás nélküli ocsmány szavakkal ordibálni kezdett velünk.
– Takarodjatok le a fámról, büdös kis csirkefogók. Édesanyátok nem tanított meg a tisztességre? Arra van eszetek, hogy mást lopjátok, dolgozni meg nem akartok?

Hasonló szidalmak áradata közben, a fülünknél fogva rángatott minket szüleink elé, de mivel neki is csak két keze volt, így az unokaöcsém, Pisti fülét már nem tudta kézben tartani, így halkan odasúgtam neki, hogy gyorsan szaladjon. Mégiscsak ő volt közöttünk a legkisebb, és talán a mi füleinket már a jóisten jobban odatapasztotta a helyére, mint az övét. Sajnálnám, ha miattunk fül nélkül maradna. A gazda persze ordított, ahogy a száján kifért, átkozódott, szidott minket, de még a szüleinket és talán még a nagyszüleinket is, akik már régen nem éltek. Ebben a nagy kiabálásban már az egész falu tudta, hogy ismét rossz fát tettünk a tűzre, de hát mit tehettünk mást? A cseresznye nagyon csábító, meg még inkább finom volt, és amúgy sem ette meg soha senki. A fán rohadt meg vagy aszott össze, a nagy részét a madarak hordták szét. Nem is értettem, hogy mi abban a baj, ha az nem kárba vész, hanem gyerekek amúgy is keserű életét édesíti meg. Hazáig rángatott engem, ami nem volt túl nehéz, mert tényleg csak pár méter távolságra volt egymástól az ő kapuja a mi kis rogyadozó kapu nélküli kerítésünktől. Persze nem hagyhatta ki, hogy édesanyámmal tovább ne ordibáljon, aki csak sírt a szégyentől, mert a hirtelen összecsődült emberek szeme láttára kiabálnak vele. Mire a nagy cirkusz véget ért a kis házunk előtt, csak akkor vettem észre, hogy közben Gyuri is kereket oldott, így ahogy mondani szokták, egyedül vittem el a balhét.

Édesapám, amikor elcsigázottan hazaért este a munkából, nem fenyített, nem bántott, csak halkan ennyit mondott:
– Kislányom, holnaptól büntetésből nem mehetsz ki a kertből! Egy hét múlva, ha addig jól viselkedsz, majd meglátjuk, hogy hogyan legyen tovább.

Mit tehettem volna mást, kimentem a kertbe, kerestem egy csendes kis helyet az egyik fa árnyékában, éppen a másik szomszéd kerítése tövében. Egy szöcske ciripelésére és ugrálására lettem figyelmes, ahogy hatalmasakat szökkenve látogatta körülöttem a zöld füvet. Amikor szemem visszatévedt a szöcskevadászatból, akkor vettem észre, hogy a kerítés egy kis résén keresztül, egy öreg

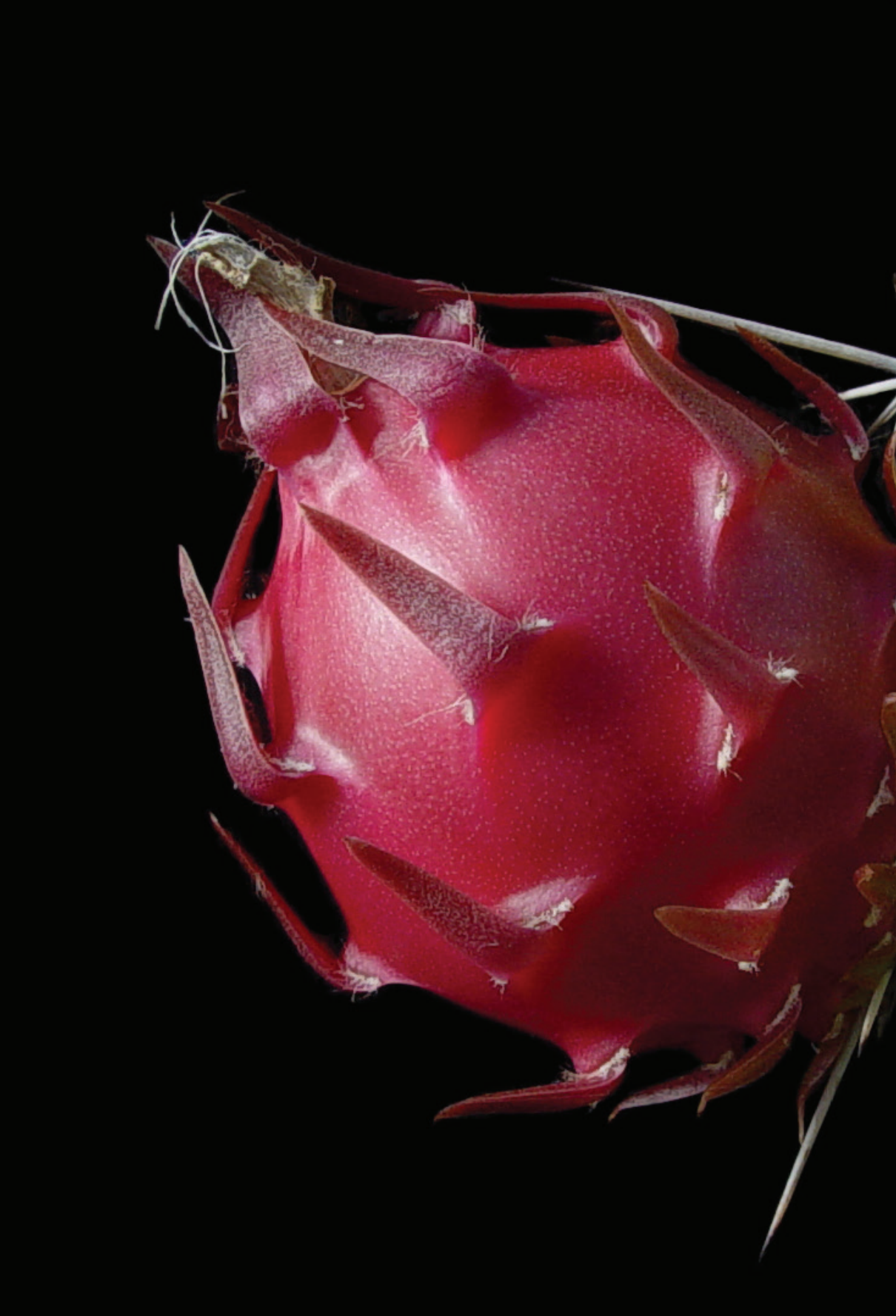

kéz nyúlik át, tenyerében egy virágzó kis szúrós növényt tart. Első pillanatra meg is ijedtem, mert elképzelni sem tudtam, hogy hogyan tudott ilyen halkan ideosonni hozzám, hogy észre sem vettem.
– Ez mi? – kérdeztem meglepődve, köszönés helyett.
– Kaktusz. Ne félj tőle, csak azt szúrja, aki bántja. Látod, milyen szép virága van?
– Nem félek tőle csak megriadtam, és tényleg nagyon szép.

Valami titokzatos érzék akkor úgy határozott bennem, hogy meg kell simogatnom, éreznem kell azokat a szúrósnak tűnő tüskéket. Óvatosan ráhelyeztem egyik ujjamat, majd a másikat és sorban a többit. Ujjaimon éreztem minden apró kis részletét, megérintettem a növény bordáit, virágainak könnyű szirmait. Akkor még nem tudtam, hogy ezek nem szirmok, hanem lepellevelek. Éreztem, ahogy a kis növény él, szinte lélegzik a kezemben, mintha máris része lennék életének. Egy pillanat alatt libabőrös lett az egész testem, nehezen értettem meg azt, amit akkor éreztem.
– Neked adom! Vigyázz rá! Holnap majd beszélgetünk.

Ezzel tenyerembe csúsztatta a kis cserepes kaktuszt, visszahúzta az időtől és a munkától cserzett karját a kerítés lécei között, majd amilyen halkan jött, ugyanolyan halkan el is távozott. Azt a pillanatot és azt a furcsa érzést, amíg élek nem felejtem el. Bár hogyan is felejthetném, nincs olyan nap, hogy kezembe ne vegyek egy éppen virágzó kaktusz kedvencet és máris érzem azt a kapcsolatot, amit legelső alkalommal is átéltem.

Másnap ugyanott ültem, mert vártam, hátha ismét a kerítéshez jön az idős bácsi, és ahogy vártam, tényleg csendben, nesztelenül mellettem termett, csak ő a kerítés másik felén. Egy másik kis kaktuszt tartott kezében, amit ismét nekem ajándékozott. Annak a kaktusznak sok kicsi piros virága volt a tetején körbe-körbe, mint egy gondosan köré font virágkoszorú. Akkor még nem tudtam a nevét, meg nem is érdekelt, persze fogalmam sem volt, hogy neve is van. A legfontosabb a kis kaktusz lenyűgöző szépsége, a szokatlan, de tetszetős formája volt, és az a belső kapcsolat, amit a legelső alkalommal is éreztem, amiért így beleszerettem. Teltek-múltak a napok, szép lassan gyarapodott a kis kaktuszgyűjteményem, idővel egyre jobban értettem a kis növények minden rezdülését. Egy napon, amikor ismét a kerítés tövében ücsörögtem, megjelent a gonosz szomszéd a kerítésünk előtt. Kissé talán barátságosabb volt a hangja, én mégis összehúztam magam a bokrok között, nehogy meglásson. Egy vödör volt az egyik kezében, a másikkal a rogyadozó kerítésbe kapaszkodott.
– Marika! Itthon van? Kérem, jöjjön, ide egy pillanatra! – kiáltotta befelé.
Édesanyám kijött a házból, illedelmesen köszönt, majd beljebb tessékelte a szomszédot.
– Bocsásson meg, múltkor kissé mogorva és talán túl szigorú voltam Önnel, ezért engesztelésül, kérem, fogadja el ezt a vödör cseresznyét. Frissen szedtem, fogyasszák egészséggel.
Édesanyám csendesen mondott valamit, majd a szomszéd elment. Közelebb merészkedtem édesanyámhoz, akinek az arcán egyszerre döbbenetet, bánatot, keserűséget pillantottam meg. Nem is értettem, hogy mi baj lehet, pláne, ha a szomszédunktól frissen szedett cseresznyét kapunk. Édesanyám láthatta rajtam az értetlenséget, így szájával felém fordította a cseresznyés vödröt. Csupa rohadt, kukacoktól hemzsegő, moslékos vödörben bűzölgő mocskos cseresznyével volt teli. Édesanyám ekkor már könnyeit törölgette, látszott rajta, hogy nagyon megviselte ez az eset. Odaléptem hozzá, átkaroltam a derekát. Együtt sírtunk tovább, majd édesanyám a tehetetlenség súlya alatt megrogyva, egy határozott mozdulattal a két kotlós tyúkunknak öntötte a vödör tartalmát. Édesapám, amikor hazajött, sokáig vigasztalta édesanyámat. Ő csak zokogott, és átkozta az életét, amiért minden erőfeszítésük ellenére ennyire szegények vagyunk.
Még aznap este titokban átszöktem a kerítésen, és addig ettem a gonosz ember cseresznyéjét, ameddig csak tudtam. Csak ettem, csak ettem, és tényleg egyszer csak azt éreztem, hogy szétpukkadok, tovább már egyetlen darabot sem tudnék lenyelni. Másnapig nagyon rosszul voltam, el is bujdokoltam, de nem szólhattam egyetlen szót sem senkinek. Nem tudhatták meg, hogy én dézsmáltam meg a három fa termését. Amit meg nem tudtam megenni, azt leszórtam a földre. Bánatomban visszaültem a kerítés széléhez, ott próbáltam kiheverni azt a hasfájást, amit az éjszakai kaland okozott. Ekkor hallottam meg a szomszéd hangos mérgelődését, dühös ordibálását. Időközönként kuncogtam rajta, ahogy a fák között ugrálva mérgelődik. Visszakapta, most kvittek vagyunk, gondoltam, ám gonoszsága, még önmagát is felülmúlta. Előkapott egy hatalmas baltát, és vágni kezdte vele az egyik fát. A hatalmas fejsze, pillanatok alatt döntötte ki az elsőt, hogy a másodiknak is nekiláthasson. Könnyeim potyogtak, szinte hallottam a fa keserves jajgatását, és nem tehettem mást, mint hogy együtt jajgattam, együtt sírtam velük. Napokig nem tudtam mit kezdeni magammal, csendes, majdnem hogy magányos gyerekké változtam. A virágzó kaktuszaim szépségébe, vélt szeretetükbe kapaszkodtam. Semmim nem volt rajtuk kívül, ám ezek a kis növények minden szeretettükkel segítettek túllépni ezen a nehéz időszakon. Ahogy nagyobb lettem, és egyre jobban megértettem a világ dolgait, első dolgom volt, hogy három cseresznyefát ültessek a kertünk végébe, ponto-

san úgy, ahogyan azok álltak egykoron. Mára már hatalmas, öreg fáim vannak, annak ellenére, hogy időnként újabb, és újabb fákat kellett ültetnem, mert az öregedő fák, a legnagyobb szeretetem ellenére, időnként elpusztultak.

Régen történt mindez, ha jól számolom legalább hetven éve. Nekem tovább virágoznak a világ legszebb kaktuszai, és piroslanak tavasszal a cseresznyefák, és ami talán a legfontosabb, hogy hozzám minden gyerek bejöhet, ha ők is a virágzó kaktuszaimban akarnak gyönyörködni, vagy egy kis cseresznyét szeretnének enni. Még az sem zavar, ha felülnek bármelyik cseresznyefa vastag ágára és pontosan úgy, mint ahogy azt mi tettük valamikor, csacsognak a világ dolgairól. Most is itt ülök az emlékeimet visszaidéző fáim alatt, kis asztalkámon a legkedvesebb, szívemhez nőtt kaktuszok társaságában. Hűvös szellő repked végig a kerten, megsuhogtatva ezzel a fa leveleit. Élvezem még egy kicsit az őszi gyenge nap erejét, amikor három elsárgult falevél hullik az ölembe. – Elkezdődött – gondoltam magamban.

A három levelet gyengéden a zsebembe csúsztattam, befejeztem ezt a kis történetet, ölembe vettem az egyik kaktuszt, majd békésen, boldogan hátradőltem kedvenc kerti karosszékemben, hogy amit most leírtam, egy hosszú álomban ismét megélhessem. Már csak abban bizakodhatok, hogy a szeretett fáim még sokáig élni fognak, mert nem szeretném a gyerekeket soha cserbenhagyni. Ők várják, minden évben várják a cseresznyefák virágnyílását – és milyen érdekes, a kaktuszok is épp ekkor teszik fel legszebb virágkoronájukat –, hogy együtt csodálhassuk a méhek zsongását a virágok körül, majd a pirosló cseresznye leírhatatlan édes ízét.

Nagymamámat a legkedvesebb fái alatt, a kedvenc karosszékében találtam meg. Boldogan, mosolygós arccal hagyta itt a földi létet. Ölében tartott egy hervadó virágú, szép, formás kaktuszt, s mindkét tenyere a töviseken pihent, mintha simogatná azt. Kezeit gyengéden leemeltem a növényről, azt vártam, hogy biztosan száz és száz tövissel lesz tele a tenyere, de nem! A hálás kaktusz csak azt szúrja, aki bántani akarja. A nagymamámtól pedig mindig csak szeretetet és gondoskodást kaptak. Kis füzetét elolvasva értettem csak meg, hogy miért is volt fontos neki ez a három fa. Soha, senkinek nem mesélte még el gyermekkorának ezt a fejezetét. Ahogy sorban, egymás után többször is elolvastam utolsó kis történetét, egyre jobban kezdem megérteni, hogy miért is kapaszkodott érzelmileg a három cseresznyefába, és a kedves kaktuszaiba. Szegény volt és mégis gazdag. A közeli gyermekotthonból minden cseresznyeérés idején sok-sok gyerek jött el hozzá. Mára, ez már hagyománnyá vált. Az elmúlt 60 évben, már nagyon sok szegény sorsban nevelkedett gyereknek szerzett boldog perceket ez a kert.

Az egykori gyerekek közül, sokan visszajárnak még hozzá. Mit is tehetnék én mást, mint hogy ezt a szép hagyományt megpróbálom tovább éltetni.

Írta: Jokhel Csaba

Echinocereus viridiflorus

Kaktusz és pálma

Ferocactus emoryi

Él velem egy kövér kaktuszvirág
Pont a szobámnak a jobb oldalán
Balra vele szemben egy pálmafa
Nyújtózva gőgösen áll
Levelekkel karcsú derekán

Így szól egy reggel a kaktuszvirág:
Legyél a párom szép pálmaleány!
Bár nincsen sok kincsem
És földhöz köt minden szál régi gyökerem
Mégis kérlek, szeress engem!

Meghatódott ettől a pálmaleány
Hisz nem hallott még ilyet élete folyamán
De ahogy átölelte a kaktusz a derekát
Feljajdult s fájdalma könnyé vált

Azóta sírnak a könnyező pálmák
Árva és szúrós a kaktuszvirág,
A növények szerelmét nem tudta
megfejteni a tudomány
Mért pont én érteném a biológiát
Mért pont én érteném a biológiát

Dalszöveg: Delhusa Gjon

Delhusa Gjon, az ismert és népszerű előadóművész, zeneszerző és szövegíró alkotása ez a bájos ballada. A hallgató és az olvasó – az előadóművész jóvoltából – egy boldog mesevilágba csöppen, ahol szabadon, kötöttségek nélkül szárnyalhatnak az érzelmek. Ám mégis létezhetnek fizikai akadályok, áthatolhatatlan ellentétek a beteljesülés útjában, amelyek aztán újra visszavisznek a bonyolult valóságba.
A dal az 1993-ban kiadott TÚL VAKMERŐ! és a LÍRA c. válogatás CD-n jelent meg. Érdemes meghallgatni!
Publukáció: A Szerző hozzájárulásával.

A könnyezőpálma éretlen termése

Könnyezőpálma *(Monstera deliciosa)*

A **könnyezőpálma** vagy **levélfa** (*Monstera deliciosa*) a kontyvirágfélék (Araceae) családjába tartozó lágyszárú, hosszú levélnyelű kúszónövény. A *Monstera* tudományos nemzetségnév jelentése: monstrum (nagy) levelű, a tudományos *deliciosa* fajnév kellemes, ízletes jelentésű.

A könnyezőpálma nevet a levélcsúcson reggelente megjelenő vízcseppekről kapta, de gyakran „filodendron" vagy csemegemonsztera névvel is illetik. Mexikó déli részétől, Közép- és Dél-Amerika trópusi mocsaras vidékein őshonos.

Mexikóban fontos kereskedelmi cikk. A termést kipréselik, a leve üdítő, pezsgőbor, fagylalt és különböző édesség ízesítője. Mutatós, dekoratív megjelenése miatt trópusi kertekben széles körben dísznövényként ültetik, szobanövényként ma már az egész világon elterjedt.

A magból kibúvó fiatal növénynek kezdetben pikkelylevelei vannak és inkább zöld gyökérre hasonlít. A fénnyel ellentétes irányban kezd növekedni egy fatörzs, vagy függőleges felszín felé, s amikor eléri, az első két szórt állású levele ekkor nő ki, melyek szív alakúak, épszélűek, lágyak és világoszöldek. Ezután kezd a fatörzs mentén a napfény felé növekedni. A később fejlődő levéllemezek szeldeltté, lyukacsossá, karéjossá válnak.

A kifejletten fényes, bőrszerű, sötétzöld levelek 40–90 cm hosszúak és 30–70 cm szélesek. Erezetük párhuzamos. Hosszú léggyökereket fejleszt, amelyek segítségével természetes körülmények között sziklára, alacsonyabb fákra, gyakrabban bokrokra kúszik, vagy magában nő, egyfajta nagyobb kazlat képezve.

Általában a *Monstera*-fajok inkább törzsesen növekednek, mint masszív kúszónövényként. Ha epifita (fán lakó, de nem élősködő) életmódra vált, a kapcsolata megszakad a talajjal.

Sárgás vagy krémfehér buroklevéllel körbefogott, rövid szárú torzsavirágzatot fejleszt. A torzsavirágzatáról a buroklevél hamar lehullik. **Lakásban ritkán virágzik**.

Termése, az ananászhoz hasonlóan több termésből álló terméságazat, csak a második évben érik be, 20–25 cm hosszú, 3–7 cm átmérőjű, kukoricacsőhöz hasonló. Az éretlen termés – a növény többi részéhez hasonlóan – magas oxálsav tartalmú, erősen mérgező, lenyelés után égető, fájdalmas marást okoz.

Az érett termése gyümölcsként fogyasztható, miután az oxálsav kristálytűk felszívódtak. Mangóra és ananászra emlékeztető kellemes íze van (a tudományos *deliciosa* fajnév erre utal), azonban a fogyasztás után enyhe irritációt okoz a nyelven és a nyálkahártyán.

A pálmafotók az **Oázis Diósd** kertészetben készültek.

Gondozása:

Világos, szobahőmérsékletű helyen, szórt fényben tartsuk, mérsékelten öntözzük, a növekedési időszakban 2 hetente tápoldatozzuk.

Fokozott páratartalmú levegőt igényel, állítsuk nedves kavicságyra, időnként permetezzük vízzel. Télen legalább 12 °C-t biztosítsunk számára.

Felhasznált irodalom:

Brickell, Christopher (2001): *Dísznövény enciklopédia*. Urbis könyvkiadó, Budapest

Gilbert, Richard (1999): *200 kedvelt szobanövény termesztése és ápolása*. Aquila könyvkiadó, 2. kiadás, Debrecen

Wikipédia

Írta: Kiss Csaba

Kaktuszok és állatok III.

Aranyos bábrabló (*Calosoma sycophanta*)
A keresztúton áll hosszasan a vártán
Ott „járó” bábokból néhányat vár tán
Délben sokkal inkább aktív útonálló
Ekkor neve: aranyos délibábrabló

Nemes bogár lévén a vadnyugat vonzza
De ott is a kaktusz inkább, mint a bodza
Kaktuszon teremnek a rabolnivalók
Aranyosan rabol, s gyérülnek a falók

Babirussza *(Babyrousa babyrussa)*
Különös szerzet a fura babirussza
Nincs neki orrtörlő puha papirusza
Két agyara áttör az orra tetején
Nő, csak nő és így lesz szemfoga a fején

Celebeszen lakik, ahol kaktusz nem él
Csupasz bőre miatt kontaktust nem remél
Ha elvétve mégis orra tövist talál
Keserves kínjában pocsolyát inhalál

Bentévi (*Pitangus sulphuratus*)
Párjának üzeni a harsány bentÉvi:
Időben fészekben legyen az ez évi
Két-három tojásunk, különben elválok
És majd szorgalmasabb bentÁdit találok

Mexikóban szebb párja nem akad sötétben
Több tojást fiasít nyomban a röptében
Nem packáz sokévi bentévi csemetét
Inkább hagyja veszni a kaktuszcsemegét

Gulipán (*Recurvirostra avosetta*) Fotó: Štefan Danko

Csibe (*Gallus gallus domesticus*)
A csibe igazán kis baromfi móka
Dettó ugyanaz, mint más madárfióka
Tyúktojásból kel ki mind a kicsi csibe
Ezért nem lehet más, mint a tyúk kicsibe’

Nem érzi jól magát a tojásbölcsiben
Nem bízik a csipogó csibeöcsiben
Kaktuszba nem kóstol, sem fura lichibe
S elvétve csíp bele egy kicsi pincsibe

Hangya (*Tetramorium caespitum*) Fotó: Szabó Ákos

Dodó (*Raphus cucullatus*)
A dodó már kihalt, mert nem tudott szállni
És mivel a réten nem volt mit kaszálni
Oly eb sem élt ott, melynek jó a fű torsa
Így pecsételődött meg a dodó sorsa

Kaktuszt sem tudott még filézve sem falni
Kénytelen volt ezért szép lassan kihalni
Konfliktusa nemcsak az ebből adódó
Túl sok volt a matróz és kevés a dodó

Fossza (*Cryptoprocta ferox*)
Tucat kilós súlyú a ragadozó fossza
Farok nélkül közel egy méter a hossza
A természet dolga, hogy a halált ossza
Az ember szerint ő Madagaszkár rossza

Ezért aztán gyakran űzik, mint az ipart
A hajtóvadászat gátja a tengerpart
Innen visszafelé folyik a hajsza
Parti terítéken össze-vissza fossza

Gaur (*Bos gaurus*)
A gaur voltaképp bivalyszerű barom
Van, hogy a tejével a levest habarom
Akinek volt néhány egyforma gaura
Pontosan tudja, hogy az a maga ura

Lefekszik kérődzni legelészés után
Ha kaktuszba harap, mered is rá bután
Rádöbben – mit sem ér, ha haragra lobban –
Hogyha mellé harap, akkor járna jobban

Gulipán (*Recurvirostra avosetta*)
A gulipán madár – nem ám egy kurtizán
Csodálkozik gerlén, galambon, tubicán
Időzik kaktuszon és japán gumifán
Orvul ne tojózza gulipán huligán

Fekete-fehér mint vén tarka puli tán
Ily csicsás sem lenne, inkább csak purován
Félszegen feszeng ám, mint zsenge tulipán
Így csodálkoznak rá: Óh, ez egy gulipán!

Hangya (*Tetramorium caespitum*)
Minden szorgos hangya nagyon nagyban sarcol
Hangyatojást cipel, hangyasavval harcol
Csípi saját magát, vagy más fara bánja
Hangyaboy fullánkját, hangyagörlnek szánja

Hangya nagyja tudja, hol a kaktusz magja
Minden egyes tagnak egy a fejadagja
Egypár csáprágója magját megragadja
Miközben fara a szúrást visszaadja

Jaguarundi (*Puma yaguarondi*)
Jól megfér a kaktusz s a jaguarundi
Akár vadpecsenye után a burgundi
Persze ő nem a bort, inkább a vért issza
Vadászó törzshelyre hát gyakran tért vissza

Amerika-szerte ő csak menyétmacska
Kaktuszon is lecsap prédára a mancsa
Majd úgy üvölt kínnal a jaguarundi
Hogy hallja nagy hangját Afrika s Burundi

Katica (*Coccinella septempunctata*) Fotó: Balogh Eleonóra

Kacsa (*Anas platyrhynchos domestica*)
A kacsa sok mindent jól bevesz és lenyel
Például nokedlit, mit szeret s igényel
Tömi magát – mája, hája hízik tőle –
Iszik is rá, így lesz kacsafröccs belőle

Kacsacsőrrel hápog, kacsalábon forog
Kacsapecsenyéje kacsazsírban tocsog
Kaktuszoktól távol, tócsában pacsázik
Mottó: „*Hol a kacs ázik, Zola kacsázik*!”

Kalamájó (*Mastigoteuthis glaukopsis*)
A kalamájó a tengerek kalmára
Tengernyi vizet hajt halrajok malmára
Nem fanyalodik rá szabolcsi almára
Fog egy betevőt, s szól: elég egy hal mára

Nem téveszti össze a kaktuszt a hallal
Sem a jobb karjait az átellenes ballal
Tudja hol a feje, mire jók a karok
Int és így szól: Halak, nektek jót akarok!

Karakara (*Caracara plancus*)
Sólyomféle madár a zord karakara
Ritkán vijjog együtt e madarak kara
Inkább csendben lepi meg a préri prédát
Így mutat a néhány fiókának példát

Mexikó nemzeti madara bóbitás
Ősi feladata állományjobbítás
A kaktusz csúcsáról kémlel szerteszéjjel
Kiszemelt prédára lesből szert tesz éjjel

Karakál (*Caracal caracal*)
Sivatagi hiúz, de attól távol áll
Közeli rokon az afrikai szervál
Ritka, ha a földjén házikó, barakk áll
Karakán fickó a magányos karakál

Madarat röptében, rágcsálót futtában
Antilopot lopva, baromfit álmában
Lepi meg és úgy, hogy sok kaktuszt kikerül
Igaz, a manőver nem mindig sikerül

Katica (*Coccinella septempunctata*)
Különösen kedves, kis hétpettyes bogár
A feltartott ujjról elszáll, mint a madár
Vissza sosem repül többet ide idén
Legfeljebb november huszonötödikén

A Gergely-naptárt, noha nem ismerte
Közelebbről látni soha nem is merte
Inkább csak távolról, kaktuszról kémlelte
És azt az egyet is kisöcsikém lelte

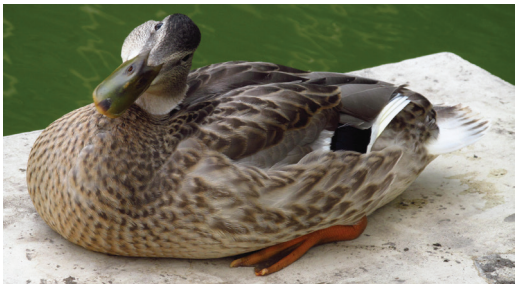
Kacsa (*Anas platyrhynchos domestica*) Fotó: Janakidisz Demeter

Kodkod (*Leopardus guigna*)
Az nem állítható, hogy a kodkod ácsol
Tyúkzsákmányról igen, hogy az kotkodácsol
Távolról aranyos, bájos szőrpamacska
A húst eszi hússal ez a tigrismacska

Így bármilyen kaktusz hidegen hagyja
Szintúgy a rokonság apraja és nagyja
A kaktusz búvóhely, lesben áll megette
S a vadászat ennyi: elkapta, megette

Kormorán (*Phalacrocorax penicillatus*)
Kormorán jóformán felébred jó korán
Nem érdekli őt sem Biblia sem Korán
Noé bánta, mikor halászott szaporán
Károkatonaként katamarán farán

Búvárként halászik mind az öt földrészen
Víz alá bukik a zsákmányért merészen
Sziklacsúcsra repül vagy kaktuszon szárad
Óvó menhelyt neki a tövises szár ad

Kőrisbogár (*Lytta vesicatoria*)
Fémesen csillogó mélyzöld színű bogár
Szárítva zúzta és porította mozsár
Boldog, boldogtalan ajzószerként szedte
S feszült is az izmuk, az undortól persze

Messze int az illat, ez nem kőrisfaszag
Undorítóbb, mint a használt gatyamadzag
Rothadt kaktusz bűze ehhez képest kölni
Az utódaiknak lesz mit örökölni

Mamba (*Dendroaspis polylepis*)
Ha gyilkol a mamba, nem is olyan bamba
Mikor ilyet látok a nagy izgalmamba'
Tátom én is számat, harapok magamba
És úgy hörgök, mint egy viola da gamba

Ha méregfog mélyed most postagalambba
Postafordultával száll gyilkos iramba'
Kaktusztövisek közt mambó, tviszt és szamba
Stílusban tekereg a fekete mamba

Nagy mara (*Dolichotis patagonum*)
Nagy mara, kis mara, nem rágcsál hiába
Nem esik még egyszer abba a hibába
Hogy az alom jöttén mellette nincs bába
S ne legyen öröme sok mara babába'

Tizennégy ujja van össz-vissz a marának
Nem úgy, mint a híres Bálám szamarának
Ahány ujj, annyi ok, kaktuszt ne markoljon
Nagy maró kín benne sohase parkoljon

Nyest (*Martes foina*)
A nyest rémes hangtól szörnyen összerezzen
Irháját féltve fut, hogy előnyt szerezzen
Inal gyorsan, görbén, ferdén és egyenest
Futás közben mossa önmagán a szennyest

Miután komfortja tökéletes újra
Nagy gondot fordít az optimális súlyra
Kaktusztermés előtt rágcsálót, madarat
Fogyaszt, és összehord sok tücsköt, bogarat

Kormorán (*Phalacrocorax carbo*) Fotó: Štefan Danko

Nyúl (*Oryctolagus cuniculus* var. *domestica*)
Ketrecében tunyul csupa fül házinyúl
Húsvét hétfő hajnal húsz tyúktojást lenyúl
Kedvencünkként neve: nyuszi, tapsifüles
Akik meg szeretik, nekik – tepsifüles

Alamosban él az alamuszi nyuszi
Hogyha nyúlcipő kell, nem egy sziszifuszi
Ha kaktusztövisbe dobbant jobb-bal lábbal
Nyúlbogyókat nyomkod nyúlfarknyi nyalábbal

Nyuszt (*Martes martes*) Fotó: Štefan Danko

Nyuszt (*Martes martes*)
A pösze nyuszt, sajnos, selypítve is beszél
Nyüszítése során sokszor lesz szembeszél
Sohasem keresi sötétben nyusztapust
Szepegve, szipogva szólítja nyusztanyust

Nyusztanyu szava szúr, mint tövises kaktusz:
Szépen szundikálj, mert elvisz a nyusztkrampusz
Szótlanul szendereg szegény megszeppent nyuszt
Szundítva puszilta száz szép szőke lánynyuszt

Óriásturákó (*Corythaeola cristata*)
Afrikában él az óriásturákó
Sötét bóbitája, mint egy csendőrcsákó
Hozzá illő a kék tollruha bársonya
Akár a megérett erdei áfonya

Szárnyán, széles farkán vitorlázva siklik
Étvágyát őserdő gyümölcsei sínylik
Hogyha talál kaktuszt, s rajta finom tunát
Turbékoló hangján üdvözli Fortunát

Őz (*Capreolus capreolus*)
Az őzsuta jobban balul özekedik
Erdei nászokból sok gida születik
Jó gombapörkölttel őzbakot megetet
Melyhez őzlábgombát lábáról szedeget

Az őzgerincsülthöz hiányzik őzike
De ha rajta múlna, inkább a tőzike
Vagy kaktusz, s nem tudja főzik-e
Akárcsak azt, hogy a kis Bambi nőzike

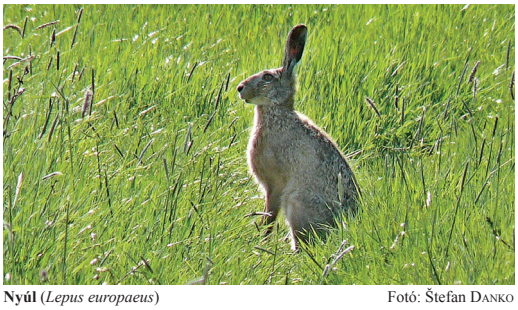
Nyúl (*Lepus europaeus*) Fotó: Štefan Danko

Pacsirta (*Alauda arvensis*)
A pacsirta mondja: „Azt olvasnám rólam,
Szebben nem hangozhat madárdal, füttyszólam
Oly mennyei hangon trilláz a pacsirta!”
Ezt makarónira egy bölcs apacs írta

Írt még ő egy s mást is, de füstkarikákkal
El is veszett minden még az ős inkákkal
Kaktuszóriásra kellett volna róni
Mivel az tartósabb, mint a makaróni

Panda (*Ailuropoda melanoleuca*)
Vanda panda lánynak veranda a lakja
Handabandáznak, hogy nem jó az alakja
Bambuszra viszi a panda banda tagja
Amely alatt van a randa vad csomagja

Mögötte egy kaktusz, bambusz meg felette
Belefeledkezve majd mindet felette
Kaktusztövises lett a foltos farhája
Farba véste gondját a torkos marhája

Pipra (*Pipra erythrocephala*)
Zöld tojója láttán úgy sasszézik a fán
Mintha talpa alatt simulna celofán
Sasszé jobbra, balra, majd ugrás és forgás
Elcsábul a tojó, s kész a hímes tojás

Kaktuszoktól kissé távol zajlik a nász
Kaktuszfüge sem kell, pláne nem ananász
Pipere nélkül is megvan a piprapár
S higgyük, hogy egyikük sem cifra sípra vár

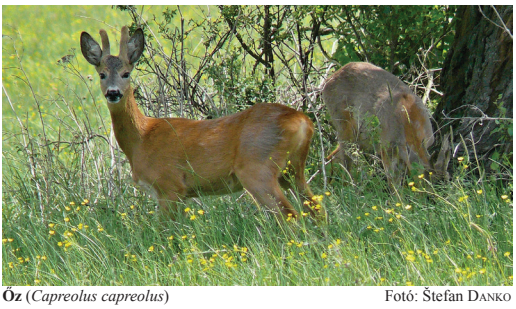
Őz (*Capreolus capreolus*) Fotó: Štefan Danko

Pulyka (*Meleagris gallopavo gallopavo*)
Bibircsókos pulykakakas csupasz nyakas
Angol vacsorákon szépségversenydíjas
Szűzérméket fejleszt, madárnáthát terjeszt
S akármennyit fúj is, orra undort gerjeszt

Szebb a páva, mint a pulyka – ezek szerint
Erre egy mondóka százszor, ezerszer int
A kaktuszgyümölcs sem segít a helyzeten
Pulykakakas tudja, merre van Debrecen

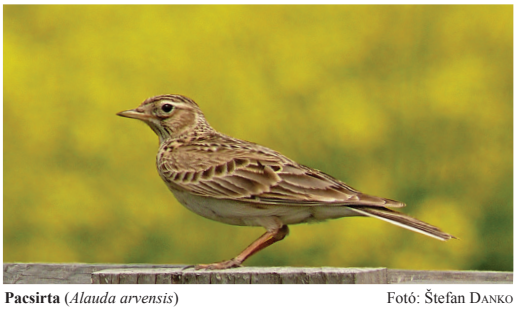
Pacsirta (*Alauda arvensis*) Fotó: Štefan Danko

Reznek (*Tetrax tetrax*)
Összeáll tavasszal fészkenként két reznek
Maguknak egy csendes kis fészket szereznek
Költenek, nevelnek, s közben rendszereznek
Majd áldomást isznak (lehet, hogy sereznek?)

Míg egy nemzedéket, ők megkétszereznek
Kaktuszgyümölcsökkel étket fűszereznek
Kaktusztövis szúrást hátulról éreznek
Püspökfalatjukból több sebből véreznek

Ricsóka (*Eurylaimus ochromalus*)
Szubtrópusi erdőlakó a ricsóka
Nem ingerli csőrét a csonka csicsóka
Féreg, csiga, gyík (nem is articsóka)
Egyben megy be begybe, de nem parti csóka

Színes tollfoltokkal tarkítja a testét
Kalitban is tartják a kis édes bestét
Kaktusz tövisétől tojásait óvja
Ezért inkább rögtön kakas alá tojja

Rigó (*Turdus merula*)
Korán reggel rikkant, majd mindenre fütyül
Rigómezőn ritkán rigójancsi csücsül
Rigó utcának sem szól már a rigója
Rangos nyelvvizsgán van gólya meg rigolya

Kaktusz termésének csipegeti magját
Máskor a talajból ráncigál gilisztát
Zsíros férgek csőrén rút bajuszt formálnak
Ritka kaktuszbokrot többé nem rongálnak

Sas (*Aquila chrysaetos*)
Hím sas ifjon előbb fiúsas majd pasas
Kit kiszemel egyszer egy hasas tojósas
Összefészkelődnek, így lesz az apasas
Az unokák révén aztán nagyapasas

Ám mielőtt végigmenne a ranglistán
Magas oszlopkaktuszt keres a vad pusztán
Addig-addig sasol, amíg egyet talál
Sasfészket rak nyomban, s jő élet és halál

Sólyom (*Falco mexicanus*)
Ha a sólyommadár egy jó solymászt talál
Oda-vissza röppen, sólyomszárnyakon száll
Hoz vadprédát, ami szem-szájnak ingere
Övé lesz a húsa, gazdáé zsigere

Nincs pardon prédának prérin, pusztaságon
Előle nem bújhat szúrós kaktuszágon
Még csak nem is sejti, hogy rá éles szem les
Általa kétéltű, féléletű sem lesz

Strucc (*Struthio camelus*)
Víg kedvében a strucc tojásait tojja
Ijedtében fejét a homokba dugja
Ilyen dúlt lélekkel magát megtruccolja
Előbújik, mikor a párja stuccolja

Ha a homok közé kaktusztövis kerül
Szemet szúr neki, mikor alámerül
Fejét visszarántva a nappal is korom
Futhat világgá a világtalan barom

Szkunk (*Mephitis mephitis*)
Észak-Amerika közepén él a szkunk
Ha közéjük megyünk, jó, ha van gázmaszkunk
Sűrű bűzgáz jelzi, használja mirigyét
S elűzi bűzével tanyája irigyét

Önmaga is sokszor kábulatba esik
Ilyenkor tetézi és peyotét eszik
A kaktuszmámorból, mikor ébredezik
Magánszagán aztán bambán élvezkedik

Sas (*Aquila chrysaetos*) Fotó: Štefan Danko

Sólyom (*Falco cherrug*) Fotó: Štefan Danko

Imádkozó sáska *(Mantis religiosa)*
Imádkozó sáska összeteszi mancsát
(Nem teheti össze nem lévő agancsát)
A vétkes prédának imával megbocsát
Melyet ájtatosan a gyomrába bocsát

Mereven lesben áll, sőt, még meg is zöldül
Siker érdekében egy tövis sem zördül
A kaktuszokon is színhű mimikrit vált
Akkor is, ha rajta mintákat tetovált

Tajpán (*Oxyuranus microlepidotus*)
Nem él a tajpán a tajgán egyáltalán
Ausztráliában tán, ott sem egyformán
Inkább a pusztán, de akkor sem a talpán
Siklik – a hasán – mint homoki hidroplán

Ki a fején talál hajába bújt tajpánt
Ne higgye, hogy az egy új kígyóbőrhajpánt
Kígyó legyen tajpán, s nem valami japán
Ki kaktusz hibridet gyárt a hét hét napján

Vombat (*Vombatus ursinus*)
Csupaszorrú, vaskos, erszényes emlős
Az erszény nyílása hátrafelé szellős
Kis éber lurkója benne csak visszanéz
Meg sem lepheti egy ceyloni szingaléz

Ausztrál földeken robog, mint a vonat
Nem tér ki, nem hátrál, kaktusznál sem tolat
Ha kell, egész héten dolgozik a vombat
Számára ilyenkor nincsen szabad szombat

Írta: Kiss Csaba

Imádkozó sáska *(Mantis religiosa)* Fotó: Štefan Danko

Kaktuszrigmusok III.

Ferocactus emoryi subsp. *rectispinus*

Valamivel több, mint öt öl magas, szapora virágos a faszerű ***Cereus repandus*** (repándusz)
Éppen olyan, mint mikor a gyökér feletti csokor nyeles levél a sárgarépán dús

Két különféle tövisruhában is megtalálható Mexikóban az ***Echinocereus acifer*** (acifer)
Hogy az egész szára, virága ilyen sűrű tövises lett, ebben bizony ártatlan Lucifer

A lilás virágszíne miatt nem akármilyen kaktusz ám az ***Echinocereus adustus*** (adusztusz)
Az ilyen kaktuszok virága, színes tövisei és alakja révén formálódik a gusztus

Vegyes, ritka hosszúszálú, és sűrű rövid tövisruhájú az ***Echinocereus apachensis*** (apacsenzisz
Meséli a gyűjtő a fiának, mielőtt felkeresné, és a fia kérdezi: Ilyet apa, csensz is?

A Kaliforniai-öböl Magdaléna-szigetén virul az ***Echinocereus barthelowanus*** (bartelovánusz)
Ha át is érsz a szigetre, ehhez a kis kaktuszhoz csak a helyi bakter lován jutsz

Hernyókaktusznak is lehetne titulálni, olyasféle az ***Echinocereus berlandieri*** (berlandiéri)
A felkutatóját az útján ezernyi maradandó élmény és számtalan kaland kíséri

Arizonában igyekszik díszes, nemes virágot nevelni az ***Echinocereus bonkerae*** (bonkeré)
Jó, hogy a természet lágy ölén éli világát, és nem egy örökké tőzsdéző brókeré

Jól megvan a vulkáni tufák és egyéb kövek között az ***Echinocereus brandegeei*** (brandegei)
Aki Mexikóban nyáron, a forróságban felkeresi, jól edzettek legyenek az idegei

A mutatós öndekoráció miatt növeszt jókora virágot az ***Echinocereus bristolii*** (brisztoli)
Fajneve azt sejteti, hogy Angliában él, de sosem volt angol városi, pláne bristoli

Sötétbordó a virágtorka és napszikkasztott szárú az ***Echinocereus chisosensis*** (hizoszenzisz)
A nyár vége felé szegény már úgy néz ki, mint a jó melegben kocsizó szendvics

Sok-sok egymás melletti szár végén lila virág, ez az ***Echinocereus cinerascens*** (cineraszcensz)
Felkeresi két barát, egyik kérdi: – A kocsinkon lesz címer? – Igen, címer, az lesz

Dús virágos rózsaként lepi el magát szinte teljesen az ***Echinocereus coccineus*** (kokcineusz)
Keresd fel ilyenkor, amilyen gyorsan tudod, túrabakancsodba sok zoknit ne húzz

Néhány öves szárú, hatalmas és sárga virágos az ***Echinocereus dasyacanthus*** (daziakántusz)
Még nem ismerték Európában, mikor egy tatár kiabálta: Dzsingisz, a kán tusz

Ritka eset, amikor az első leírója nevét viselheti az ***Echinocereus engelmannii*** (engelmáni)
Biztos megérdemli, hogy nem lett más a fajneve, és egyáltalán nem kell bánni

Elragadó színpár: lila virág, zöld szár, hát ilyen az ***Echinocereus enneacanthus*** (enneakántusz)
Kaktuszgyűjtők közül többen szívesen megnéznék, már most menne akár húsz

Véletlenül került ide az ***Echinocereus fasciculatus*** subsp. ***boyce-thompsonii*** (bojcetompzoni)
De sebaj, legalább egy plusz szépséges kaktusz alfajban is fogsz te tobzódni

Smaragdzöld bibéit nagy, lila kelyhekben kínálja fel az ***Echinocereus fendleri*** (fendleri)
Körbe is veszi töviseivel, és ha egy kicsike indián gyermek belenyúl, rendre rí

Az alaptípus kissé más, mint a ***lindsayi*** alfaj, ez az ***Echinocereus ferreirianus*** (fereiriánusz)
Ha ezt felismered, lehet, hogy még első leírást nem is, de mást leírni már tudsz

Fél méter magasra is megnő, szinte kis vaskos oszlop az ***Echinocereus grandis*** (grándisz)
Szebben mutatat a sziklás tájban, mint egy nyalka huszár kezére illő karddísz

Jól körülbástyázza magát sűrű, hegyes töviseivel az ***Echinocereus klapperi*** (klaperi)
Megközelíteni állat nem, csak néhány nagyobb és rengeteg apró szikla meri

Parodia warasii

Igen aprócska termetű, szaporán sarjadó, sűrűn tövises az ***Echinocereus laui*** (laui)
Hogy ez önálló faj lehet, mára bebizonyosodtak a tapasztalt kutatók gyanúi

Szépséges, sárga tövist hord, nagy bíbor virágot bont az ***Echinocereus ledingii*** (ledingi)
Kaktuszok között ez legalább annyira különös, mint a kacsák közül a pekingi

Kecses, ujjnyi vékony a sudár szárú és fehér virágú ***Echinocereus leucanthus*** (leukántusz)
Ha megzavarod porzóját, belőle félve menekülve, biztos nem egy tukán húz

Hosszú, hajszerű sörtét s alatta rövid tövist visel az ***Echinocereus longisetus*** (longiszetusz)
A fehér tövisszínt vajon milyenné tenné egy ébenfekete, hongkongi szett tus

Ritkás, hosszú és vékony tövissel védi virágját az ***Echinocereus mapimiensis*** (mapimienzisz)
Igaz, hogy évente nem kell sokáig és sokat óvni, csak néhány napig ilyen díszt

Vékony kaktuszfejekkel csínos bokorrá áll össze az ***Echinocereus maritimus*** (maricimusz)
Az nem állítható róla, hogy oly ritkaság, mint a különleges bélyeg: a mauritius

Oly kicsi, hogy a nagy kövek között meg tud bújni az ***Echinocereus metornii*** (metorni)
Hogyha hegyes tövise megszúr, ésszerűbb nem kihúzni, hanem inkább betolni

Kitárt virágjával mutatja igazi szépségét az ***Echinocereus mombergerianus*** (mombergeriánusz)
Késő ősszel is mutogatja korallszínű lepleit, s ilyenkor van novemberi május

Vén, óriás oszlopkaktuszok társaságában sokasodik az ***Echinocereus nicholii*** (nikoli)
Tudja, hogy neki nem árt, ha a bacilusok közül a levegőben fog erre úszni kóli

Jó magasra kúszott a hegyoldalon a szép tövisbundás ***Echinocereus nivosus*** (nivozusz)
Hosszasan kaptatva, felérve hozzá, leszól a társnak egy igen halk hívó szusz

Szépen sorjázza a bordáin sűrű szemölcsét, tövisét az ***Echinocereus ortegae*** (ortegé)
Nincs is rajta összevisszaság, mint zord arcbőrön a ragyásé vagy a szórt hegé

Békés természetű, de nagy tövissel vigyáz magára az ***Echinocereus pacificus*** (pacifikusz)
Jó, ha a lovadnak mondod: „Figyelj a lábaid elé, mert ez nem egy paci fikusz!”

Nagyon picike, még a virágjánál is kisebb lehet az egyik ***Echinocereus palmeri*** (pálmeri)
Hogy nagyobbra nőjön, egyik látogatásunk során vízzel öntözni csak Pál meri

Nagyobb a virágja, mint önmaga, de nem bánja az ***Echinocereus pamanesiorum*** (pamanéziorum)
Tényleg így van, vagy a pia teszi, előveszi üres butykosát a papa – nézi – jó rum

Hosszú, vékony, fehér tövist, magenta virágot növeszt az ***Echinocereus parkeri*** (párkéri)
Ha tetszik is neki, kénytelen odaadni a gazdája, ha ezt egy kedves gyűjtőpár kéri

Festői színkombinációt produkál szép virágjával az ***Echinocereus papillosus*** (papilozusz)
Nincs ilyen, de még ha lenne is, szebben mutatna, mint bármelyik papi lótusz

Fésűszerűen fedi fehér fullánkjaival felsőtestét az ***Echinocereus pectinatus*** (pektinátusz)
Ne próbálj vele fésülködni, mert csak akupunktúrához jó, szúr, de ritkán húz

A Kaliforniai-félszigeten lakik az elfekvő vagy lecsüngő ***Echinocereus pensilis*** (penzilisz)
A rózsaszínes, tövises virágkelyheiben összegyűlő mézédes nektárja nem chilis

Sok-sok erős, hegyes és szúrós tövist növeszt az ***Echinocereus polyacanthus*** (poliákántusz)
Jól vigyázz vele a fóliasátradban, tartsd tőle távol, mert minden fóliát átszúrsz

Olyan, mint a ***leucanthus***, de kissé nagyobb virágú az ***Echinocereus poselgeri*** (poszelgeri)
Nem ritkán előfordul, hogy a zord sivatagi homokvihar virágzáskor pont elveri

Rendkívül formás, szabályos, kis töviscsillagos az ***Echinocereus primolanatus*** (primolánátusz)
Aki ezt meglátja, helyette a beszerző listáján bármilyen keresett primulát áthúz

Sorokba rendezett, rövid tövisdíszes a zömök ***Echinocereus pseudopectinatus*** (pszeudopektinátusz)
A sziporkázó virágszín kavalkád a bámuló szemekben előbb-utóbb retinát zúz

Aranyos, zabálni való, zöld csemege az alig tövises ***Echinocereus pulchellus*** (pulhellusz)
Szerencse, hogy nem ismerte, mert meg is ette volna a mindenevő Lukullusz

Ha megvan, és hogy Mexikóban merre él a mesés ***Echinocereus rayonesensis*** (rájoneszenzisz)
Hogy tudathassam veled, azon töprengek, a két mobil közül vajon ezen hívsz?

Sok ezer kilométert kell utazgatni oda, ahol él az ***Echinocereus reichenbachii*** (rejhenbahi)
Vigyél magaddal egy fél mangalica disznót is, ha nem akarsz éjfélre éhen halni

Nem olcsó mulatság meglátni, hogy merre is honol az ***Echinocereus russanthus*** (ruszántusz)
Ki erre adja fejét, ne csodálkozzon, hogy visszafelé már csak üres bukszát húz

Barátságos és rövid szúrókákkal felfegyverzett az ***Echinocereus rigidissimus*** (rigidisszimusz)
Termőtalajában van minden jó, még talán zöldtrágya is, de régi, hisz humusz

Pici virág-parabolaantennákat nyit a napra az ***Echinocereus salm-dyckianus*** (szálmdikiánusz)
Persze ezzel az antennával nem fogható semelyik csatornán a Mickey mouse (miki mouz)

Hej, de helyes, kis formás sünkaktusz az arizonai ***Echinocereus santaritensis*** (szántáritenzisz)
Mondani kell a bősz farmernek, hogy nagyon vigyázzon rá, ha szánt a réten is

Keresztül-kasul növeszti szártagjait, rajta virágokkal az ***Echinocereus scheeri*** (seri)
Begyűjteni, mind a két alfajt nem egyszerű, ezért e precíz feladat menedzseri

Úttalan utakon közelíthető csak meg a kissé tömzsike ***Echinocereus schereri*** (sereri)
Ki egy használt ronccsal próbálja meg megnézni, az az egész utat végigszereli

Előkelő és karcsú megjelenésű a halványlila virágos ***Echinocereus schmollii*** (smolli)
Ezt állapította meg róla, mikor először megpillantotta az ikerpár, Polli s Molli

A teliholdvilágos, aszályos prérin a rózsásfehér kelyhű ***Echinocereus sciurus*** (szkiurusz)
Úgy ragyog, akár a nyáréji, tiszta égbolton a legfényesebb csillag, a Szíriusz

Feje fölé nőtt fordított esernyő a lila virága, ez az ***Echinocereus scopulorum*** (szkopulorum)
Nem hiányzik neki árnyék, legfeljebb körötte néhány szál, zsenge korú lórum

Mindegyik fajtársától láthatóan különbözik az ***Echinocereus spinigemmatus*** (szpinigematusztól)
Föléje furakodó felszakadozott fátyolfelhőt felettébb feleslegesen, flegmán fújsz

Időnként kap kiadós esőt, így bő virágba borul az ***Echinocereus stoloniferus*** (sztoloniférusz)
Egy-egy kifejlett, hosszan kígyózó szárán, ha egy kissé túlzás is, de elfér húsz

Csupasz, tövistelen, a virágja világossárga, ilyen az ***Echinocereus subinermis*** (szubinermisz)
Hogy ne legyen vörös vagy narancsszínű, a természet belőle sok rubint elvisz

Mint réten a vörös pipacs, oly sűrűn virágzik, az ***Echinocereus triglochidiatus*** (triglohidiátusz)
Ha piroslanak diónyi bogyói, olyan, mint amikor az érett ringló midi fát nyúz

Négy alfaját is megmutatja a világnak a zöld virágú ***Echinocereus viridiflorus*** (viridiflórusz)
A zöld virágszín azonban mind a négynél majdnem láthatatlan mimikri bónusz

Világos, vagány vértjeit villantó, világossárgán virító ***Ferocactus alamosanus*** (alamozánusz)
Nem tűri a ráhuppanó fenekeket, nem érdemes padnak nézni – alaposan szúr

Kizárólag Mexikóban érzi nagyon jól magát a vörös virágú ***Ferocactus echidne*** (ehidne)
Elvakult rajongói bármit is mesélnének róla, feltétel nélkül minden jót elhinne

Észrevétlenül beleolvad a környező növények közé a ***Ferocactus flavovirens*** (flavovirensz)
Próbálták műanyagból gyártani, készült is belőle Prešovban húsz lavór licensz

Ferocactus pilosus (**Mexikó,** Nuevo León állam, Doctor Arroyo) Fotó: Tóth Norbert

Szürkéskék színe fölött kénsárga töviseivel díszlik a ***Ferocactus glaucescens*** (glauceszcensz)
Hogy ilyen kaktusz hozzak neked Mexikóból? Ezzel még meddig csesztetsz?

Vérpezsdítő kaktusz, s azonnal magával húz a ***Ferocactus haematacanthus*** (hematakántusz)
Rendelésre próbálta is kitermelni nem egy-két macséta, hanem jatagán húsz

A nemzetségi főjegyek alapján kilóg a sorból a ***Ferocactus hamatacanthus*** (hamatakántusz)
Ugyanúgy, mint ahogyan a fém pénzérmék közül a telefonautomata tantusz

Szép világoszöld, sünszerű és egyáltalán nem félelmetes a ***Ferocactus histrix*** (hisztriksz)
Jóformán megoszlik a nézet a nagyságát tekintve, totónyelven ez a tuti fix iksz

Széles, vérvörös sok-sok nyelvét öltögeti csodálóira a ***Ferocactus latispinus*** (latiszpinusz)
Pedig nem is akar senkit kigúnyolni, csak lóg a nyelve, mint egy égő fidibusz

Kövek között kerekedik, kiálló „küllőit" kelletve a ***Ferocactus macrodiscus*** (makrodiszkusz)
Mint az ókorban a gyakorlótér füvébe süppedt, szerteszét szórt apró diszkosz

Tekintélyes tövisekkel teletűzdelt, termetes tövisoszlop a ***Ferocactus pilosus*** (pilozusz)
Óvatosan közelítsd meg, hogy meg ne bánd, hogyha botladozva nekilódulsz

Az egyik kicsi hordókaktusz az egyáltalán nem fekete ***Ferocactus schwarzii*** (svarci)
Ám a sivatagi, tűzforró napsütésben legalább úgy él, mint Hevesen a Marci

Kis hengeres, tarajos szárú az éjjel nyíló, sárga virágú ***Hylocereus calcaratus*** (kalkarátusz)
Hogy ne csüngjön minden külső leple, egy-egy befőttes gumit a gazda ráhúz

Hajszálvékony, kurta és sárga tövisektől díszlik a ***Hylocereus costaricensis*** (kosztarikenzisz)
Zsenge, zöld szárának egy darabkáját a tíz látogatóból talán hozta kilenc is

Guatemalában majd kétszáz méterre mászik fel a ***Hylocereus escuintlensis*** (eszkuintlenzisz)
Igaz, hogy nem kell hosszan hágni hozzá, de nem csak fent, eszünk itt lent is

Liánszerűen fut, csüng a fán lakó, trópusi erdőt kedvelő ***Hylocereus extensus*** (eksztenzusz)
Aki lián helyett ezen csúszik, rátör az ágyéki izomzsába, vagyis a hexensussz

Ha kell, még fákra is felkúszik, ám ártalmatlan a ***Hylocereus guatemalensis*** (gvatemalenzisz)
Felkúszom én is utána drágám, de csak akkor jövök vissza, ha te ma lehívsz

Viaszsárga virágszár végén érleli ledús gyümölcsét a ***Hylocereus megalanthus*** (megalantusz)
Hány éhező szájnak minő pompás étekpár a kaktuszgyümölcs meg a vadhús

Nem valami magasról kémleli az eget éjjelente sem a ***Hylocereus minutiflorus*** (minutiflorusz)
Ki szerencsés időben virágzáskor látogatja, éjjel nyíló virág illata az úti bónusz

Lekúszik a talajra, nem hordja büszkén fent orrát a ***Hylocereus monacanthus*** (monakántusz)
Domboldalon tengetve éltét nem kell attól tartania, hogy rajta egy vonat áthúz

Omlón alácsüng a megmászott fáról, nem bírja szárát a ***Hylocereus ocamponis*** (okámponisz)
Ha szükségét érzi, hogy fix pontot leljen, nem átallja, hogy lógjon a bokámon is

Jól vegye szemügyre, ha valakinek van is és nyílik is a ***Hylocereus setaceus***-a (szetaceusza)
A virágja oly ennivaló érdekes forma, mint a kecskesajtból készült fetaceruza

Háromszintes borvörös virágot alkot az erdőben lakó ***Hylocereus stenopterus*** (sztenopcerusz)
Meglátni és megszerezni, ez a nők arspoetikája, s egy érett bogyót lelop Terus

Háromszögletű a szára, hatalmas a virágja, éjjel nyílik a ***Hylocereus triangularis*** (triangulárisz)
A virágillat, bármilyen beporzó rovart, még a sötétben is, a bibére bitangul rávisz

Meleg alkonyattájt bontogatja egyenként rózsásfehér lepleit a ***Hylocereus tricae*** (tricé)
Ereje teljében pompázó illatos virága sokkal poénosabb, mint jó ezerhúsz viccé

Írta: Kiss Csaba

Olvasói vélemények

Külön köszönjük azoknak az Olvasóinknak, akik megtiszteltek írásban is a véleményükkel!

Dr. Nemes Lajos, Debreceni Egyetem Botanikus Kert ny. igazgatója, szakíró véleménye.

Kedves Csaba!

Köszönöm az újévi jókívánságaidat, hasonló jókat kívánok Neked magam is, egészségben, békességben, sok, kaktuszos eredményben gazdag nappal együtt. Fenti soraimat szándékosan küldöm megkésve, mivel jelezted, hogy meglepetésre készülhetek. – Sikerült a meglepetés.

Üdvözlöm és örülök a KAKTUSZKÖR-KÉP legújabb számának. Remélhetőleg hosszú ideig megjelenő periodikát köszönthetünk benne. A kiválóan szerkesztett és minden igényt kielégítő képanyag extra minőségű papíron jelent meg – gondolom, nem kis költséggel + postaköltség.

Tartalmát illetően a "TISZTELT OLVASÓ" beköszöntője röviden, jó és tömör gondolatokkal serkenti az olvasót a továbblapozásra. Megtiszteli az olvasót a Szerkesztő a KAKTUSZKÖR-KÉP megszületésének történetével. Egykoron nekem is voltak hasonló feladataim, bár jóval kezdetlegesebb formában és körülmények között. Örülök, hogy beleláthattam a kiadvány megjelenésének titkaiba. Áttanulmányozva a kiadványt két külön tárgykört vélek elkülöníteni.

Az első tárgykörben öt kiváló, önálló szakmai tanulmányt üdvözölhetünk:

A kaktuszok világa
Növényrendszertan
Binominális nomenclatura
Kaktuszok virága
A kaktuszok virágoztatása

Valamennyi közlemény – nézetem szerint – megjelentetése időszerű volt. Szakmai körökben a geológiai, rendszertani, virágzás-biológiai ismeretek és fogalmak a gyűjtők nagy számában – sajnos – nagyon hiányosak, nem is beszélve a rendszertanban a faj és fajta fogalmak keverésénél.

A Kaktuszok virága – 15. oldal – c. közleményben egy mondat elgondolkoztató: "A lepellevelek többnyire két körben, külső- és belső lepelkört alkotva helyezkednek el". A kaktuszok virága spirális szerkezetű, a virágcsövön a pikkelyek és a virágon kifejlett lepellevelek azonos rendszertani értékek. A "külső" és "belső" lepellevelek fogalma önkényes megjelölés, de nem rendszertani érték. A szakirodalom feltüntet ugyan "külső" és "belső" lepelleveleket, de meddig "külsők" és honnan "belsők" ezek. A lepellevelek csavarvonalbeli megjelenésénél csak a virág szerkezetét tanulmányozó ember határolja el ezeket a fogalmakat – hangsúlyozom – önkényesen.

A "Kaktuszok virágoztatása" c. tanulmány eddigi nagy hiányokat pótol. Alig mert valaki is foglalkozni e kényes élettani és fenológia ismereteket kívánó feladattal.

A második – szépirodalmi – tárgykörhöz nem tudok érdemben hozzászólni. Gondolom, akad az olvasók között erre illetékes és felkészült szakember. Köszönöm Libnárné Icuka "GYÉMÁNTKOR"-i köszöntőjének sorait. Nélküle, talán nem is működne a mostani egyesület. A közlemény minden sorához magam is csatlakozom.

Egy mondatot itt is kiragadnék a történetiség kiegészítéseként. "1938. ... kaktuszgyűjtőket szervezetten tömörítő egyesület Magyarországon akkor még gondolatban sem létezett".

A Magyar Kaktuszgyűjtők Egyesületét 1926-ban Maros Imre főgeológus alapította és 1944-ig működött, a budapesti Füvészkertben volt a székhelye, jelvénye is volt.
(Ld. Bartalis Imre és Nemes Lajos tanulmányait). Irattárát és összes reliquiáját egy bombatalálat pusztította el 1944-ben.

Mai ismereteink szerint az akkori egyesület tagjai között tudjuk Schneider József botanikus kerti főfelügyelőt, Kéri Gyulát, Gelb Malvin virágkereskedőt, Czigány László kaktuszkertészt (Budapesten, a Lövölde téren kaktuszáruháza volt), Földi Ferenc és Horváth István péceli amatőr kaktuszkertészeket (a *Cereus hungaricus* létrehozóit), Gaál Józsefet, Fegyverneki-Frommer Istvánt és a napjainkban méltatlanul elfeledett Kondér Istvánt. (Csak mellékesen jegyzem meg: Frommer és Kondér István teljes irodalmi hagyatékát féltve őrzöm archívumomban.)

Visszatérve a szakmai részhez. Fontos lenne – nézetem szerint – a legújabb - D. Hunt-féle kaktuszrendszer első MAGYARNYELVŰ részletes közlése. A hazai gyűjtők a mai napig nem tanulmányozhatják MAGYAR NYELVEN az Általad is említett, 2006-ban angol nyelven nyilvánosságra került kaktuszrendszertant. Ennek következményei köztudottak.

A kiadvány kiváló fényképeihez és a szerkesztéshez még egyszer szívből gratulálok és a további KAKTUSZKÖR-KÉP számok megjelenését várva küldöm üdvözletem:

Nemes Lajos

Egy másik, figyelemreméltó és alapos vélemény **Lévai Rebeka Margit** tollából:

Tematikailag nagyon szépen és tudatosan felépített kiadványnak tartom a Kaktuszkör-kép második számát. A teljesen laikus ember is szívesen veheti kézbe, mert amikor kaktuszt vásárol, abban reménykedik, hogy előbb vagy utóbb az ő kis növénykéje is virágozni fog. Ennek a kiadványnak a legfőbb érdeme, hogy közel viszi az olvasót, a kaktuszok legpompázatosabb megjelenéséhez, a virágzáshoz.

Nagyon jó gondolatnak tartom, hogy ismertetőt kaphat az olvasó a kiadvány megszületéséről. A főszerkesztő és a szerkesztők munkáját, sok ember önzetlen segítsége hívta életre. Volt, aki képeket ajánlott fel, anyagi módon segített, technikai kivitelezésben jeleskedett, tanácsokat, ötleteket adott. Az összefogás ékes mintája valósult itt meg. Sokan nem is gondolják ezt végig, hogy milyen sok figyelmet, időt igényel egy-egy írás megalkotása, hát még egy újság összeállítása. A kiadvány következő számában szívesen olvasnám ismételten, hogy milyen feladatokkal kellett megbirkózni a szerkesztőségnek.

A kaktuszok világa című cikk könnyen olvasható, ugyanakkor széles körben bemutatja a kaktuszok eredeti lelőhelyeit, földrajzi ismeretekkel kiegészítve. Az ezt követő rendszertan, és botanikai besorolás válfajai és a virágok részletes felépítettségének elemzése, sokat segít a biológiai órákon elsajátított ismeretanyag felelevenítésében.

Jokhel Csaba Színes cserepek című írása könnyekig megható, igazi irodalmi mestermű. A zord élet valóságos volta minden ember számára szomorú tényként összegezhető. A novella méretű írás mély, megrázó, és haragot tápláló érzelmekről tanúskodik. A gyermeki kiszolgáltatottság, a lelketlenség és a kapzsiság hű példája. Olvasás közben a magyar irodalom XIX. század végének nagy prózaíróját, Mikszáth Kálmánt juttatta eszembe, aki szintén a realizmus valósághű ábrázolásával megrázóan rajzolta meg novelláiban az emberi kiszolgáltatottságot, gyakran párosítva társadalmi kritikával.

A Kaktuszok virága több oldalas versikéi végtelen kedvesek, egy-egy kaktuszra jellemző tulajdonságokkal felvértezve igazi szórakozást jelent az olvasó számára. A sorok között megbúvó csipetnyi humor még bájosabbá teszik a mondanivalót. Nyelvtani összerendezettsége tartalmi megjelenítése, hihetetlen nagy munkáról árulkodik. Nagyon jó ötletnek tartottam, a virágos képek megjelenítését, mert ösztönzi az embert, hogy tovább lapozzon, igazi szórakozást jelent.

A Kaktuszok és állatok II. része még fokozottabb élvezetet jelentett számomra, nem csodálom, hogy a szerző néha „kín”-rímekkel küzdött, de a lényeg, hogy egy nagyon igényes munkát adott ki a kezei közül. A Kaktuszrigmusok II. játékos könnyedséggel varázsolja elő a kaktuszok latin megnevezését külön ügyelve a latin kiejtésre is. A kezdő kaktuszgyűjtők számára sok segítséget nyújt a beazonosításhoz adott jellemző tulajdonságok felismerése.

A kiadvány kivitelezése igényesen hű az első példány megjelenéséhez, a képek nagyon gondosan összeválogatottak, a tartalomhoz megfelelően igazodnak.

Örömömre szolgál, hogy az Érdi Kern Péter Kaktuszkör ilyen lappal rendelkezik, sok sikert kívánok a következő számhoz!

Lévai Rebeka Margit

Békefi József, A Magyar Kaktuszgyűjtők Országos Eegyesületének (MKOE) korábbi elnöke

Nagyon jó és ötletes az első és a hátsó borító! Látszik az egész újságon az iszonyú sok munka és a minősége is kiváló! Gratulálok!

Fekete István

Sosem gondoltam, hogy a három hobbi egybekovácsolható (állattartás, növénytartás, fotózás), azt meg pláne nem, hogy az én alapszintű fotóm egy újság lapjain megjelenhet!

Fónagyné Lengyel Erika

A magazin nagyon igényes. Meglepődtem, hogy milyen sok érzelem van beleszőve ! Gratulálok, sok sikert kívánok a folytatáshoz!!!

Herczeg István

Köszönettel nyugtázom, hogy megkaptam a KAKTUSZKÖR-KÉP 2. lapszámát. Szerencsére a kaktuszokkal kapcsolatos kiadványok is tükrözik a kaktuszozás sokszínűségét.

Szakirodalom, szépirodalom, versek, szenzációs fotók, keresztrejtvény. Kiadványotok borítólap nélkül is azonosítható VELETEK. Tudom, hogy az újságok letölthetőek a netről, de számomra a kézzel fogható újság az igazi.

Azt is tudom, hogy komoly anyagi áldozatot kellett hozni annak érdekében, hogy örömöt okozzatok az olvasóknak. Külön köszönöm az Icuka köszöntésével kapcsolatos híradást. Remélem sikerül megvalósítani a 3. kiadványt.

Katica (20)

Azon nevettünk Enivel, hogy nem értjük a vicceket ☺

Dr. Mészáros Zoltán, MKOE korábbi elnöke, ny. egyetemi tanár, szakíró

Ti ezzel a kör-lappal feltaláltatok valami újat, nekem nagyon tetszik, kár, hogy kicsi a példányszáma. Az

viszont jó, ha nem akarjátok gyakrabban csinálni. Nem lehetne úgy megoldani, hogy mindenki fizet "valamennyit" (amennyit akar, ill. tud) érte, és akkor egyrészt (részben?) nem saját zsebből menne, másrészt nagyobb lehetne a példányszám?

Zétényi Attila Gyula
Alaposan átolvastuk és nagyra értékeljük kiadványotokat. A feleségem kertészmérnök, és ő is elismerően nyilatkozott. Csak gratulálni tudunk. További sok sikert kívánunk nektek a kaktuszok világában.

Ruzsics István
Köszönöm ezt a szép kiadványt, amit ma kaptam. Igen érdekes és nagyon szépen kivitelezett újság. Jó egészséget és sok sikert kívánok a következő Kaktuszkör-kép-hez.

Varvasovszki Zalán
Tetszett a kiadvány, ha jól emlékszem a véleményemet és dicséretemet akkor a fórumon kifejtettem. Most ismét elő fogom venni az újságot, hogy felfrissítsem vele emlékeimet. Örömmel segítenék fotóval a következőhöz.

Denmoza rhodacantha

Könnyen emészthető humor

Ferocactus hamatacanthus, (**Mexikó**, Nuevo León állam, Rayones-völgy, 890 m tszf.) Fotó: Varga Zoltán

100 C
– Mi a kaktuszok életében a két végzet?
– Ha nincs és ha van vízforrás!

220
– Mi a különbség a fázisfeszültség és az elpusztult kaktusztelep között?
– Semmi, mert mindkettő volt!

Agyő
– Miért nincs a kaktuszoknak agyuk?
– Azért, mert a legnagyobb forróságban felforrna az agyvizük!

Alattvaló
– Mit csinál az oltott kaktusz?
– Az alany fejére nő!

Alfa
– Mi a kaktuszgyökerekről eltávolított kártevők jelmondata?
– Vissza a gyökerekhez!

Alulról
– Hogy issza a kaktusz a vizet?
– Sehogy, szívja!

Aszaló
– Tanító néni, a lélek szárít?
– Már megint butaságot kérdezel Pistike.
– De az anyukám azt mondta – amikor nagyon megöntöztem a kaktuszt – hogyha elpusztul, az én lelkemen fog száradni!

Állnő
– Mi az oszlopkaktusz?
– Tulajdonképpen egy álló növény, vagy inkább egy növő állvány!

Árnyékhang
– Milyen hang alkalmas kaktuszárnyékolásra?
– Firhang!

Ballépés
– Kolumbusz fürdőző matrózai hogyan fedezték fel a kaktuszokat?
– Mezítláb!

Rajzórán
– Na, Pistike, te mit rajzoltál?
– Egy mexikói sivatagban kaktuszokat evő szamarat.
– De Pistike, itt nincsenek is kaktuszok.
– Persze, mert a szamár mindet megette.
– És hol a szamár?
– Már elment, mivel nincs mit ennie!

Barrella
– Mi a különbség a *Ferocactus* és a korsós kislány között?
– Semmi, mert mindkettő vízhordó!

Bíborosta
– Barátom, te ilyen rőt borostásan jössz az orvoshoz?
– Ez nem borosta.
– Hát mi?
– Kaktusztövis!

Boalíció
– Jean! Van tövises uborkasaláta?
– Nincs, Uram!
– Akkor én kígyóuborka helyett kígyókaktuszt szeleteltem fel!

Csapoljunk!
A kaktuszkutatót elkíséri gyűjtőútjára laikus barátja. Már jó ideje talpalnak a tikkasztóan forró sivatagban, mikor rábukkannak egy *Ferocactus*-ra. Ujjongva szól iszonyúan szomjas barátjának:
– Lehet, hogy egy új, ismeretlen hordókaktuszt fedeztem fel.
– Nem baj, gyorsan verjük csapra!

Csincsillagok
– Milyen élményben részesülhet az *Astrophytum*-gyűjtő?
– Nappal is csillagokat lát!

Donor
– Jean, miért teszik másik cserépbe a kaktuszokat?
– Azért, Uram, mert átültetik őket.
– És melyik szervüket?

Eladhatatlan
– Melyik az a kaktusz, amelyet nem adna el egy gyűjtő sem?
– Az, amelyik neki sincs meg!

Elégülés
– Mi a különbség a boszorkányégetés és az *Echinocactus grusonii* között?
– Semmi, mert mindkettő anyósülés!

E. T.
– Milyen az el nem ültetett kaktusz?
– Földön kívüli!

Hordókaktuszhordó
– Mi a különbség a *Ferocactus* és az áttelepítője között?
– A *Ferocactus* hordókaktusz, az áttelepítője kaktuszhordó!

Opuntia microdasys Fotó: Varga Zoltán

Érthetetlen
Két rendőr diskurál.
– Mit szólsz a kaktuszaimhoz?
– Semmit, úgy sem értenék!

Fajőr
– Mi nem sérti a kaktuszok önérzetét?
– A faji megkülönböztetés!

Fejtrágyázás
Két gyűjtő beszélget.
– Mondd, te trágyázod a kaktuszaidat?
– Dehogyis, nekem van WC-m!

Fekvőtámasz
– Melyik kaktusz kúszik lefekvés után?
– A kígyókaktusz!

Gondviselés
– Mi a kaktuszsarjnevelés?
– Kaktuszgyerektartás!

Gömbi
– Mi lehetne a gömbkaktusz töviseinek a stílusos neve?
– Gömböstű!

Habarcs
– Mi a különbség az *Astrophytum* és a malter között?
– Semmi, mert mindkettőnek szüksége van vízre, homokra és mészre is!

Hálás
– Mit tesz a megszállt kaktuszgyűjtő?
– Kifizeti a hotelszobát és továbbutazik!

Hegyetlenség
– Móricka! Mi a különbség a kaktusztövis és a ceruzád között?
– Az, tanító néni, hogy a ceruzámnak van bele, de hegye nincs!

Higiénia
Hacsek és Sajó beszélget:
– Sajókám, miért tetted ezeket a kaktuszokat nyakig vízbe?
– Áztatom őket.
– Miért, ki akarod mosni őket?

Tejfölösleg
– Jean! - Az *Euphorbia*-nak vannak kicsinyei?
– Igen, Uram, vannak magoncai.
– És szoptatja is őket?
– Nem, Uram, mert az *Euphorbia*-nak nincsen emlője.
– Akkor miért van teje?

Ivóda
– Hogy hívják a kaktuszitalt árusító üzletet?
– Kaktuszborda!

Ízléstelen
A vásáron két szőke nő nézelődik a kaktuszos pultok előtt.
– Jaj, de aranyos kis kaktusz, mondja az egyik.
– Melyik? - kérdezi a másik.
– Ez a pici, hát nem édes?
– Nem tudom, én még nem kóstoltam!

Kaktuszborda I.
– Milyen az a borda, amelyen tövisek helyett serték vannak?
– Sertésborda!

Kaktuszborda II.
– A kaktuszborda miről kapta a nevét?
– Arról az ivóról, ahol kaktuszbort mértek!

Kaktusztea
– Milyen teát nem isznak a kínaiak?
– *Carnegiea gigan*teát!

Kaktusz-Vénusz
– Mi a különbség a csupasz kaktusz és a csupasz nő között?
– Az, hogy a kaktusz nem epilál!

kelleM (visszafelé olvasd!)
– Pistike! - Mi a különbség az *Euphorbia* leve, azaz a kutyatej és az anyatej között?
– Az, hogy az anyatej gusztusosan van csomagolva!

Kétértelmű
Hacsek és Sajó beszélget.
– Mondd, Sajókám, drága ez a kis kaktusz?
– Óh, igen, nagyon aranyos!
– Nem úgy értem.
– Hát hogy?
– Mibe kerül?
– Hát földbe!

Leírás
– Mi a *Discocactus*?
– Egy lapos, korong alakú kaktusz, melyre digitális módon zenét rögzítenek, és tű illetve tövis nélkül lejátszható, főleg diszkókban!

Rejtő-vonó
– Mi a különbség a tűzdelő kaktuszgyűjtő és a nászutas férfi között?
– Az, hogy a tűzdelő húzó-dugó, a nászutas férfi pedig dugó-húzó!

Lőrinc
– Mi a dinnyekaktusz pusztulása?
– Melodráma!

Méhezés
Móricka! - Miért a méhek porozzák a kaktuszvirágokat is? - Kérdezi a tanító néni.
– Azért - mondja Móricka, mert a porok mégse-Méhezhetnek!

Mértéktartás
A tövisméret tömör leírása:
– A legnagyobb kaktusztövis a legkisebb tisztességes távolság a kaktusztól!

Nana
A precíz kaktuszgyűjtő megkéri abszolút laikus szomszédját, hogy segítsen a kaktuszok téli elszállásolásában. Embert próbáló, iszonyatos fizikai munkával járó óriás oszlopkaktuszok becipelése végén megszólal a szomszéd:
– Hát ez egy óriási meló!
Mire a gyűjtő:
– nana, *Espostoa*!

Naná
– Miről lehet felismerni a kaktuszgyűjtőt?
– A kaktuszairól!

Napfoltok
– Mi történt a foltokban megégett kaktusszal?
– Forróságban része-sült!

Nedved
– Mi az egyetlen kaktuszital neve?
– Víz!

Nemeztelenül
A kiállításon az egyik kertész mutatósan rendezte el kaktuszait a jobb vásár reményében. Sőt, feltűnő vastag filcet is terített a portéka alá.
– Kérem ezt a kis kaktuszt! - mutat rá egy szép példányra az egyik vevő.
– Nem ezt kéri? – kérdez vissza a kertész a tévedés elkerülése végett.
– Csak a kaktuszt kérem, a nemezt nem!

Nyelvtan
– Hogyan lehet felismerni az ördögnyelvet?
– Úgy, hogy a nyelv körül nincs száj, csak tövis!

Odaadó
– Egy vállalkozó kaktuszszakértő mire képes az adójából, ha felfedez egy új fajt?
– Leírja!

Ógörög
– Mi a kaktuszbeporzás tömörebben?
– Kaktosz!

Önhegyező
– Pistike! - Miért mondod állandóan, hogy sokkal jobb a kaktusztövis, mint a ceruza? - Hiszen azzal nem lehet írni!
– Tanító néni, az én ceruzámmal sem lehet íni, de legalább a kaktusztövist nem kell hegyezni!

Papsajt
A holland sajtgyáros beszélget egy pozsgáskereskedővel:
– Van olyan növényféléd, amelyiknek van teje?
– Hát persze, például *Euphorbia*-k, néhány kaktusz, stb.
– És sok tejük van?
– Ez attól függ, hogy melyik mekkora, de hogy jön ez ide?
– Úgy, hogy azon gondolkodom, hogyan lehetne kitalálni egy új sajtfélét!

Pempőpompa
– Mi a méhre tapadt kaktuszvirágpor?
– Méhen kívüli terhesség!

Pilis
– Mi van a kaktuszbarát fején?
– Papsapka!

Portárs
– Mi a különbség a kaktuszbibe és a porszívó között?
– Semmi, mert mindkettő a por miatt létezik!

Rátét
– Hogyan történik a kaktuszok védőoltása?
– Egymásra!

Röghözkötöttek
Longimamma hívja kis magoncait:
– Gyertek közelebb gyermekeim, hogy óvni tudjalak benneteket!
– Nem tudunk! – Hogyhogy nem tudtok?
– Földbe gyökerezett a lábunk!

Samesz
– Mi a büntetés-végrehajtó és a kaktusztalaj közötti különbség?
– Semmi, mindkettő ültetőközeg!

Szúrvánkos
– Milyen egy kaktuszpárna?
– Angin nélküli, toll helyett tövissel bélelt és a szél rajta a huzat!

Sarj(f)elindulás
– Mi az areolából fejlődött sarj?
– Magából kikelt kaktusz!

Sevilla
– Készülhet-e kaktuszból favilla?
– Nem, mert a favilla is, a fakanál is fatális tévedés!

S(m)árga
Két karógyökér beszélget:
– Én már teleittam magam, nem megyek egy tapodtat sem lejjebb.
– Én viszont leiszom magam a sárga földig!

Szemetszúrdal
– Mit tesz a jól látható kaktusz?
– Szemet szúr!
– És mit tett a láthatatlan kaktusz?
– Szemet szúrt!

Szertelen(n)
– Mik a szétrepedt és kiszáradt kaktusztermés utolsó szavai?
– De szétszórt lettem!

Szénakazal
– Mi mindent csináltak a kaktuszok, hogy ne legyen ellenségük?
– Ezt nem lehet pontosan tudni, de az biztos, hogy a testükön kívül szinte mindent " tűvé" tettek!

Szérum
– Jean, miért szeletelik fel azokat a kaktuszokat?
– Azért, uram, mert oltani fogják őket.
– Igen? - És mi ellen?

Szőlőlének
– Milyen ária illik a hordókaktuszokhoz?
– Bordal!

Szuri-muri
– Hogy csinálja a kaktusz a harakirit?
– Magába fordul!

Szülőföld
– Melyik a legjobb kaktuszföld?
– Az amerikai!

Szűkség
– Mi a száraz időszak a kaktuszok számára?
– Fogyókúra!

Talajbólé
– A kaktuszokban milyen folyadék van?
– Kimeríthetetlen!

Tapaszta(lat)lan
– Miért van a *Mammillaria*-knak szemölcse?
– Azért, mert nem használnak tyúkszemtapaszt!

Tarkaktusz
– Mi a kopasz kaktusz?
– Víztartár!

Tequila
– A mexikóiak kedvenc itala kiről kapta a nevét?
– Egy indián lányról.
– És hogy hívták?
– Az-tek Ila!

Tequilagávé
– Mi a Tequila magyar neve?
– Pál Inka!

Tényleg!
– Egy kaktuszgyűjtő számára mi a napi tevékenység napkeltétől napnyugtáig?
– A napsütés!

Törpicur
– Hogy becézik a sokszínű, csupasz törpekaktuszt?
– Tarka

Vizes
– Milyen az oltott kaktusz?
– Égett!

Víztakarékosság
– Hogyan lehet a legegyszerűbben megfőzni a kaktuszt?
– A saját levében!

Zsákutca
Mendegélnek a kaktusztövisek. Egyszer csak az egyenes kaktusztövis megkérdezi a horgas töviseket:
– Ti mit csináltok?
– Visszafordultunk!

Írta: Kiss Csaba

Mammillaria termés Fotó: Mäh Zoltán

Pajzán kaktuszélet, pikáns kaktuszétel

Az abszolút kaktusz

Nagyon pici, közepes, nagy vagy nagyon nagy, zöld vagy más színű, csupasz vagy tövises, amely egyenes, ívelt vagy horgas, bordás vagy szemölcsös, télálló, hidegtűrő vagy nem, karó-, répagyökerű vagy nem, leveles vagy levél nélküli, sarjadó vagy magános, önbeporzó vagy nem, kicsi vagy nagy virágú, amely színes vagy fehér, illatos vagy nem illatos, cső- vagy kehely alakú, nappal vagy éjjel nyíló, tengerszinti, magaslati vagy a kettő közötti, (fél)sivatagi vagy erdei, földön vagy fán lakó, vizes vagy tejnedves, ehető vagy nem ehető a termése, hosszú vagy rövid életű, semleges vagy nem semleges, humuszban szegény vagy gazdag talajt kedvelő, észak-, közép- vagy dél-amerikai, alakja gömb, hengeres vagy lapos (mint az üres buksza vagy a könyv)!

Etyepetye

Hetykén, motyogva pletykál a ramaty kátyúlatyakba pottyant – a portyázó gatyás pintyatyát és Pityu nevű pintyfattyát pátyolgató *Opuntia* fátyolárnyékában –, a szutykos latyakba totyogott trottyos bütyköshattyú úszóhártyája alatt potyázó két tutyimutyi, pettyes pikkelyű pontyporonty:

– Nézd, a kortyoló kopoltyús a halkan arája!

– Ja, az ostorbatyus meg a tövisrája!

Mexikói indián balladája

Hordókaktuszokban erjed a tequilám
Fő a serem, forr a borom
Tüzesvíz lángol a békepipán
Háborgó lelkemben forr-a-dalom!

Indiáner

Abszolút amerikai ételrecept és teríték.

(Csak azonnali gyomormosás mellett fogyasztható, de én még a kutyának sem ajánlanám!)

Végy egy meszely *Lophophora williamsii* kaktuszt, szeleteld fel és pirítsd meg napraforgóolajban. Néhány nyíltegeznyi, coloradobogár-mentes krumplit, ugyanannyi friss csicsókát és sárga batátát is hámozz meg, majd keverd össze a kaktusszal és chilis marhafaggyún az egészet jól süsd át. Tegyél bele egy csomó paradicsomot, 1 egész jalapenót, több, macsétával kockára aprózott kaliforniai paprikát, valamint karikára vágott zsenge cukornádat. Előtte ezeket kissé párold meg csendes-óceáni vízben. Kukoricalisztt el, vaníliás kakaóporral és fele-fele bölény-és bivalytejjel habard be, és fél font sózott, pirított szójababbal, egy marék amerikai mogyoróval, valamint néhány gerezd brazildióval gazdagítsd. Fél tucat hirtelen sült borjúszeletet feltétként helyezz rá, csipetnyi barna nádcukorral, néhány gyűszűnyi fügekaktuszdzsemmel ízesítsd, és mexikói salátakörettel egészítsd ki. A vadnyugati ínyencek tüzesvízként tehetnek bele egy fél gallon kubai rumot és mexikói tequilát is. Mindezt mokaszinban, bőrharisnyában, farmernadrágban, ponchóban és sombreróban, a hátadon íjjal, tetovált kézzel szervírozd egy indián wigwamban felállított musztángnyergen. Akácfatányér híján cowboykalapban is tálalhatod. Elásott tomahawk, bendzsó és country muzsika mellett jeges coca-colával és whisky-vel öblítsd le az egészet. Uncle Sam-et, Ülő Bikát, Old Shatterhandot és Winnetout, az utolsó mohikánt se felejtsd el meghívni! Étkezés, rágógumizás, szivarozás és még békepipázás közben is – a garnírung mellett – egy lasszó és két felhúzott hatlövetű colt mindig kéznél legyen

Írta: Kiss Csaba.

Turbinicarpus pseudopectinatus

Borítótörténet

Tisztelt Olvasó!

A KAKTUSZKÖR-KÉP 2. számának címlapján szereplő sokszínű kaktuszvirágot ne keresse semelyik kaktuszon! Ilyen kaktuszvirág nem létezik! Eredeti virágfotókból készült képmontázs, ami a fantázia szüleménye.
A célja, hogy egyetlen kaktuszvirág által ismerhesse meg a tisztelt Olvasó a kaktuszvilág számtalan színárnyalatát. Remélem, Kiss Ármin bravúrjával sikerült a cél.

Gymnocalycium saglionis Fotó: Mánfai Gyula†

A KAKTUSZKÖR-KÉP 3. számának címlapja és hátoldali fotója szintén képi montázs. A kaktuszfüge ehető termésének sokszínűségét zsúfolta egy-egy gyümölcsbe Kiss Ármin.
Remélem nemcsak a gyümölcskóstolásra, hanem az olvasásra is kedvet kap a kedves Olvasó!

Köszönetnyilvánítás

Mindazok számára, akik segítséget nyújtottak a KAKTUSZKÖR-KÉP 2. és 3. számához:

Barta László, kaktuszgyűjtő, terepkutató
Danko, Štefan, ornitológus, chiropterológus és kaktuszgyűjtő
Delhusa Gjon, előadóművész, szövegíró, dalszerző
Gazdag Tiborné, Országos Széchényi Könyvtár
Ficzere Miklós, Pozsgástár főszerkesztő
Fekete István, rovar- és kaktuszgyűjtő
Kiss Csabáné mecénás
Gárdos Attila főszerkesztő, Érdi Televízió
Gonda István, kaktuszgyűjtő, terepkutató
Koch Nóra, a Kiadó értékesítési vezetője
Lévai Rebeka Margit irodalomtanár
Libnárné Herczeg Ilona, szervező
Dr. Mészáros Zoltán ny. egyetemi tanár, szakíró, az MKOE korábbi elnöke
Dr. Nemes Lajos, Debreceni Egyetem Botanikus Kert nyugalmazott igazgatója, szakíró
Oázis Kertészet Diósd
Dr. Solti Ádám Kaktusz-Világ főszerkesztő
Szedlacsek Emília, az Érdi Szepes Gyula Művelődési Központ igazgatója
Takács Edéné terjesztő
Tóth Norbert szakíró, terepkutató
Varga Zoltán tájépítészmérnök, terepkutató
Véleményező Olvasók Lásd: Olvasói vélemények
és minden fényképet beküldő Kaktuszkedvelő

A korábbi keresztrejtvények megfejtései:

1. szám:
MEG IS VALÓSÍTOTTA RÉGÓTA
DÉDELGETETT ÁLMÁT,
MEGALAKULT AZ ELSŐ MAGYAR
KAKTUSZEGYESÜLET

2. szám:
A NAPPAL VIRÁGZÓ KAKTUSZOK VIRÁGAI
SOKSZÍNŰEK,
AZ ÉJJEL VIRÁGZÓK FEHÉREK VAGY
KRÉMSZÍNŰEK ÉS ILLATOSAK

Kiss Csaba
főszerkesztő

SEJTFAL

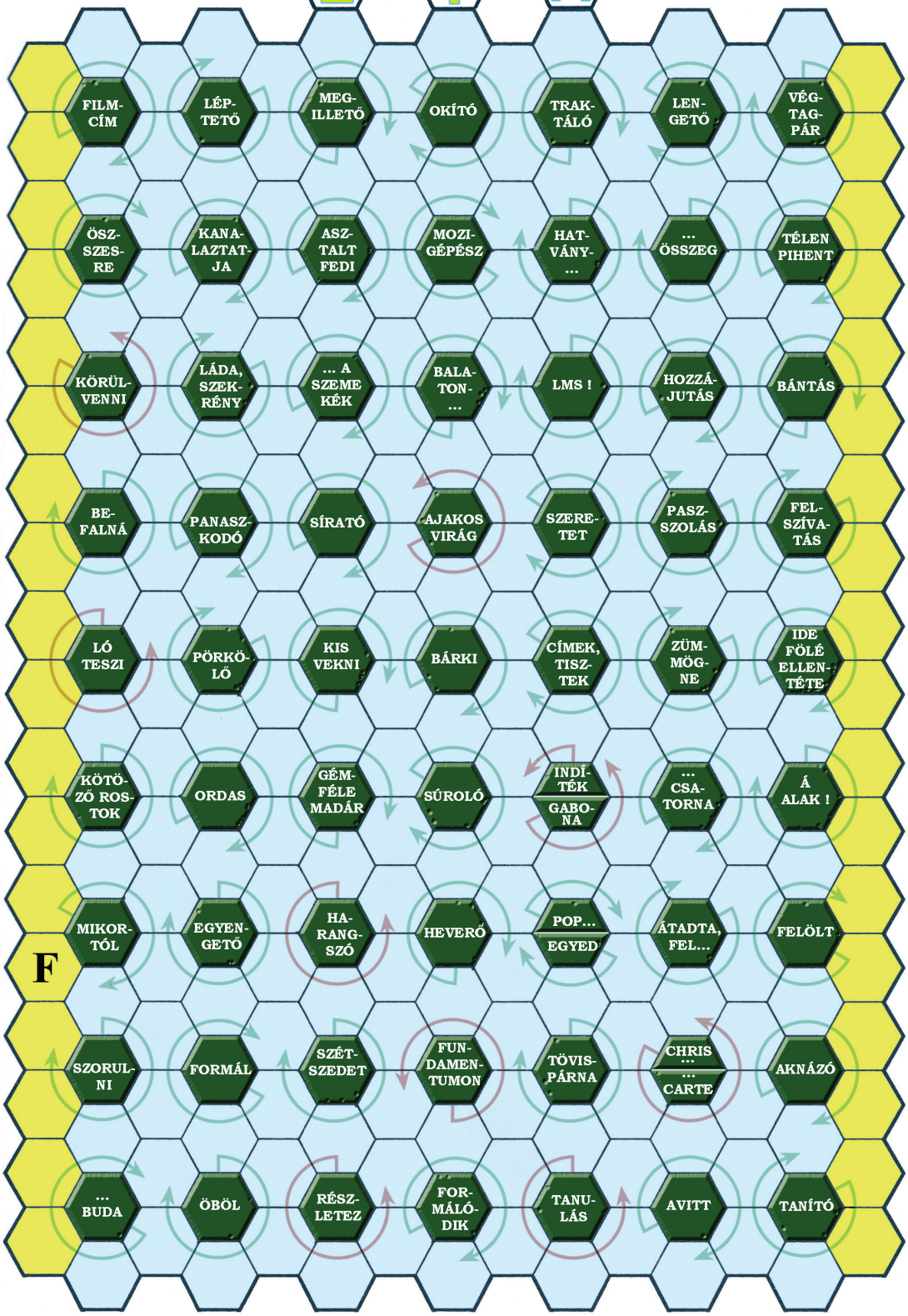

Kaktuszkör-kép

kaktuszélet - kaktuszétel

www.erdikaktusz.eoldal.hu
facebook.com/KaktuszkorKep